

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်သီတလဲ

ကညီပှၤထူလံၤဖိတၢ်ဒိဆိသးအကျိၤအကျိၤ

DCA

NCA

KESAN

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလံ

ကညီပွၤထူလံၤဖိတၢ်ဒိဆိသးအာဂျီၤအာဂျီ

DCA

NCA

KESAN

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ
ကညီပှၤထူလံၤဖိတၢ်ဒီဆိသးအကျိၤအကျဲ

ဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤအီၤလၢ

ကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢ

တၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤအဆၢကတီၢ်

လၢအီၤကူၣ် ၂၀၂၀ နံၣ်

ပှၤတ့တၢ်ဂီၤ - Piya Kayaw

စီၤကီၢ်စိစိ

လံာ်စဲကျဲးတး - WANIDA PRESS, ဝှၢ်ကံာ်မဲ, ကီၢ်က့ၣ်တဲာ်

စဲကျဲးအခိၣ်ထံးတဘျီ - ၂,၀၀၀ ဘ့ၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတဖၣ်

ကဘျံးပၤ

တၢ်ကွဲးကၤဖျိၣ်..... ၄

တၢ်ကတိၤစံးဘျုး..... ၆

မုၢ်ခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံး..... ၇

 ၁. တၢ်ကသုၣ်ကသံးစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်..... ၇

 ၂. ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သွးထီၣ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်..... ၈

 ၃. တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢအပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံသ့ၣ်တဖၣ်..... ၉

တၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်..... ၁၀

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲဒီးတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢ..... ၁၀

ကညီပုၤထူလံၤဖိဒီးတၢ်လဲၤခီဖျိလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ..... ၁၂

န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါလၢကညီပုၤတတၢ်ထူလံၤဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်အီၤတဖၣ်..... ၁၃

 ၁. တၢ်ယုးတၢ်ယၢ်လီၤ..... ၁၃

 ၂. ထံဒိၣ်နိယုၤ..... ၁၄

 ၃. တၢ်ကိၢ်ဒီးတၢ်ယီၤယုထီ..... ၁၅

ကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်မၤကျဲၣ်ခိၣ်သ့ၣ် လၢတၢ်ကတဲၣ်ကတီၤဒီးဒီဆိသးလၢ
တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအဖီခိၣ်..... ၁၆

 ၁. တၢ်တြီဆၢတၢ်ဖိလံၤဖိယၢ်..... ၁၆

 ၁.၁ တၢ်မၤသံဘုယၢ်ဒ်န့ၣ်ဆၢၣ်အကျဲအသိး..... ၁၆

 ၁.၂ တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိတၢ်လၢပုၤ..... ၁၆

 ၁.၃ ထုအကလုာ်ကလုာ်..... ၁၇

 ၁.၄ တၢ်လုၢ်ခးသးခး (တၢ်လုၢ်အိၣ်ခးသးအိၣ်ခး)..... ၁၈

တၢ်ဒီဆိသးလၢထံဒိၣ်နိယုၤ..... ၁၈

 ၁. ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤ..... ၁၈

 ၂. တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိတၢ်လၢပုၤ..... ၂၀

 ၃. တၢ်လုၢ်ထံဘီကီၢ်..... ၂၀

 ၄. တၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤဟံၣ်ပီၤသုၣ်အလီၢ်အကျဲ..... ၂၀

တၢ်ဒီဆိသးလၢတၢ်ကိၢ်ယုထီဒီးတၢ်ယီၤယုထီ..... ၂၂

ဘုဖိဟံၣ်ကီၤ..... ၂၃

တၢ်ထီၣ်ဒွးတယၢ်ဒီးကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယၢ်မုၢ်ခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်လဲလိာ်..... ၂၄

ပုၤတတၢ်တၢ်လဲၤခီဖျိလၢအကဲထီၣ်တၢ်မၤလိနီၢ်နီၢ်..... ၂၅

တၢ်ကွဲးကျိၢ်တံၢ်..... ၂၇

တၢ်ကွဲးကၢၤဖှိၣ်

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲလၢအတၢ်နီၤဖးထံဆၢကီၢ်ဆၢ, တၢ်ဘျီၣ်တၢ်ဘါ, ဟီၣ်ကဝီၤ တၢ်လီၤတၢ်ကျဲ, ပှၤဂ့ၢ်ဝီၤဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်အတီၤပတီၢ်, ပှၤကလုာ်တကလုာ်ဒီးတကလုာ်, ထံရူၢ်ကီၢ် သးအတၢ်ဆိကမိၣ်ဆိကမးသန့ဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးအကျဲသန့အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအကဲထီၣ်အသးနီၢ်နီၢ် ဒီးအတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအသဟီၣ်လၢအဒိဘၣ်သလၣ်ဝဲဒၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤ မၤအသးဆူၣ် ဆူၣ်ကိၤကိၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲခိၣ်ဖျိပှၤကူပှၤကညီသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒီးအတၢ်ဖံးတၢ်မၤ, တၢ်ဂုၢ်ဟံးန့ၢ်လိာ်သးန့ၢ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢၤ, တၢ်သုတၢ်စွဲသန့လၢအမိၣ်န့ၢ်သးကွံ တၢ်, ဟံၤခါ (ချးစိၤ) တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢအဒိသန့ထီၣ်အသးလၢ တၢ်အိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလိၤန့ ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢၤဒီး တၢ်ထုးထီၣ်တၢ်သဝံသဝါဘၣ်အဘၣ်သီသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မၤဆူၣ်ထီၣ်တၢ်က သုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခိၣ်ဖျိတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအယီၤ တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢပဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်အီၤအ ဒိၣ်ကတၢ်အကျိၤတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤတၢ်ပံးတၢ်စ့ၤ ဒီးတၢ်အိၣ်တကူအီၤတလၢသ့ၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအယီၤ, န့ၢ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါအတၢ်ပိာ်ထွဲဒ်အမ့ၢ်တၢ် ယီၤယုထီၣ်, တၢ်ကီၢ်အသဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်, ထံဒိၣ်နိယုၤ, မ့ၢ်အူအီၣ်ပှၤ, မူခိၣ်စူတဘၣ်လီၤဘၣ်စး, တၢ်စူတပျုၣ်တပျီၤအါထီၣ်, တၢ်ယူးတၢ်ယၢ်လီၤအါထီၣ် ဒီးကလံၤမ့ၢ်လီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မၤဟးဂီၤ ကွံၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး, တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤဒီးစံာ်လီၤပျဲလီၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲတၢ် သ့ၣ်တၢ်ဖျးအလီၢ်အကျဲဒီးတၢ်အိၣ်မိာ်ပှၤဒ်အမ့ၢ်ဘုၤမ့ၢ်ဟးဂီၤကွံၣ်န့ၣ် တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအ တၢ်ပံးတၢ်စ့ၤဒီးတၢ်အိၣ်တကူအီၤတလၢပိာ်ထွဲထီၣ်အခံန့ၣ်လီၤ. ဒ်ဘီမ့ၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢလၢအမ့ၢ်တၢ် အိၣ်တၢ်အီၤဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးကရၢအတၢ်ပာ်ပျါအသိး ပှၤကူပှၤကညီလၢအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုးအိၣ်အါန့ၢ် ဒ်း အကကွၢ်ယံးကယၢ်ခံဆံဘျီၣ် လၢဟီၣ်ခိၣ်ချၢဒိတဘျီအံၤ ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ဝံလီၤ ဒ် ခိၣ်ဖျိတၢ်ကသုၣ်ကသံးအတၢ်တတၢ်တနါအယီၤန့ၣ်လီၤ.

ကညီပှၤတတၢ်ထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ်ဒၣ်လဲၣ်ပှၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်လၢတၢ်က သုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲခိၣ်ဖျိအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲ, နီၢ်ခိၣ်တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူ, ဒီးတၢ်သုတၢ်စွဲသန့လၢအမိၣ်န့ၢ်သးကွံတၢ် ဒ်ပှၤဒိၣ်ကျိၣ်ဒိၣ်စ့ဒီးစးဖိကဟၣ်ထံကီၢ်လၢအလဲထီၣ် လဲထီၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဆၢၣ် အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပှၤတဖုလၢအဘၣ်တူၢ်တၢ်ဒီးဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်ကသုၣ်က သံးတၢ်ဆီတလဲအတၢ်တတၢ်တနါအသဟီၣ် ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ချးစိၤတၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢအပ တီၢ်ထီၣ်ဒီး တၢ်အိၣ်ယၢၤလၢတၢ်ကတီၤဆိသးဒီးတၢ်ဒိသးလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအတၢ် ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်ဆၢၣ်, ခိၣ်ဖျိတၢ်ပာ်လုာ်ပာ်ပှၤဒီးဆိးကါဝဲဒၣ် မိာ်ပာ်ဖဲဖုလၢပှၤသ့ၣ်တ ဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤကျိၤကျဲသန့, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးလုာ်လၢတၢ်မၤ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤဒီး

တၢ်ကတိၤစံးဘျး

ဒ်သိးလံာ်စိာ်စုအခိၣ်တီၤလၢအမ့ၢ် “တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ, ကညီပှၤထူလံာ်ဖိတၢ်ဒီဆိသးအကျိၤအကျဲ” အံၤ ကဝံၤဝဲဒ်ဂ့ၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဘၣ်အဂီၢ်, ပှၤအါဒ်အါဂၤဟ့ၣ်လီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်, တၢ်ဆိကမိၣ်ဆိကမး, တၢ်ထံၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးလၢအကျိၤပသးအိၣ်စံးဘျးဘၣ်က့ၤ ကညီပှၤတဝါထူလံာ်လၢအအိၣ်လၢကီၢ်သူလၢအပူၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ထွဲဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမ့, တၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲ, ဒီးလုၢ်လၢထူသန့တၢ်ဖံးတၢ်မၤအကျိၤအကျဲလၢ တၢ်ကဒီဆိသးလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအဖီခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကညီပှၤတဝါထူလံာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့တမ့ၢ်ဒ်လဲာ်ပှၤလၢအတဖုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဆၢခိၣ်ဃၢတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဒီးတၢ်တတၢ်တနါလၢအဆိၣ်သခူထီၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲဘၣ်ဆၢ, န့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါလၢအဝဲသ့ၣ်တူၢ်ဘၣ်ဝဲဒီးဘၣ်လဲၤခီဖျိအီၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်တီတၢ်တြၢ်, တၢ်ခံကွၢ်စီကွၢ်တၢ်လၢအဖီခိၣ်ဒီးတၢ်တီၤဖါအိၣ်မးလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်တအိၣ်နီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ခီဖျိအဝဲသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲလၢအဖိးမံလိာ်သးဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤန့ၣ်ဆၢတၢ်အိၣ်ယၢၤဒ်ကျဲလၢအယုၣ်ကၢအသိး, ဒီးလုၢ်ပိာ်မၤထွဲဒီးဆိးကါဝဲဒ်မိာ်ပာ်ဖဲဖုသ့ၣ်က့ၤသးပှၤလၢပှၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်ညါနီၤပာ်ထူလံာ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢ တၢ်ဒီဆိသးဒီးကတၢ်ကတီၤဆိသးလၢန့ၣ်ဆၢတၢ်တတၢ်တနါ ခီဖျိတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအဖီ, အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးသးလၢတူၢ်တၢ်န့ၣ်ခိၣ်တၢ်ကဲ တုၤမုၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. သးအိၣ်စံးဘျးဘၣ်က့ၤသရၣ်စီၤဘျီထူဒိၣ်မးလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢအအိၣ်ဖဲလံာ်စိာ်စုတဘျီအံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိး ပသးအိၣ်စံးဘျးဘၣ်စ့ၢ်ကီး ပဒိၣ်စီစဲၣ်ကရၢ (ကရၢသဘျၢ) ဒ်အမ့ၢ် (DanChurchAid-Norwegian Church Aid) လၢအသးအိၣ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢပှၤလၢကျိၣ်စုတၢ်လၢာ်ဘျီလၢစ့ၤ လၢတၢ်ကစဲကျိးလံာ်လဲၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်ဒီးတၢ်ထုးထီၣ်ရၢလီၤလံာ်လဲၤဆူပှၤတဝါအကျိၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ပစံးဘျးဆိဘၣ်ပှၤလၢအဖးဘၣ်လံာ်စိာ်စုတဘျီအံၤ လၢသုဟ့ၣ်လီၤသ့တၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးပဆၢမ့ၢ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအအိၣ်ကွဲးဖျါထီၣ်အသးလၢလံာ်စိာ်စုတဘျီအံၤအပူၤမ့ၢ်တလၢပှၤဘၣ်ဆၢ ကကဲထီၣ်တၢ်ဘျးတၢ်ဖျိၣ်နီၢ်နီၢ်လၢသုနီၢ်ကစၢ်အဂီၢ်, ပဝဲကညီပှၤတဝါထူလံာ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ဒီးလီၤဆီဒ်တၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢပအိၣ်ဆိးလၢအပူၤတဘျီအံၤအတၢ်အိၣ်စံးအိၣ်ကျိၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မူခိၣ်ကလံၣ်သီၣ်ဂီၤဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံး

၁. တၢ်ကသုၣ်ကသံးစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်

တၢ်ကသုၣ်ကသံးမ့ၢ်တၢ်လၢအရူၤဒိၣ်လၢပဲၤပျၢကညီ, ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးတၢ်မဲတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, တၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဆိးဟံ, တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးအအိၣ် ဒ်ပစံးတၢ်အသိး မူခိၣ်ကလံၣ်သီၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်အတၢ်လဲၣ်တရံးအသးဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤဟီၣ်ကဝီၤတခါဒီးတခါ တၢ်ကသုၣ်ကသံးကလီၤဆီလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကသုၣ်ကသံးအံၤမ့ၢ်ခိၣ်တဖၣ်တခါလၢလီၢ်ကဝီၤတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ပဲကညီပျၢတတၢ်ထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် အါဒ်တၢ်တက့ၢ်ပလုၢ်အိၣ်ပသးသမူလၢတၢ်ထူစံၣ်ဖဲဒုးဒီးတၢ်ဘုၣ်တၢ်ဖီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးပဘုၤမုၢ်မုၢ်မဲထီၣ်ကဂ့ၤ ဒီးပကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးအထူးအစီလၢလၢပျဲပျဲအဂီၢ်, ပလိၣ်ဘၣ်မူခိၣ်ကလံၣ်သီၣ်ဂီၤအတၢ်လဲၣ်တရံးအသးဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ကိၢ်, တၢ်စူ, တၢ်ဂီၢ်စံးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ဖုးလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးလၢတၢ်ကိၢ်ဆူၣ်အလီၢ်ဒီးထံနိမ့ၢ်တလၢတလီၢ်ဘၣ် မ့တမ့ၢ်ဘၣ်တခါ တၢ်စူမ့ၢ်ဒိၣ် စူတပျၢတပျီၤ ဒီးထံဒိၣ်ကၢၢ်လၢမ့ၢ်ကဲထီၣ်အသးတခါဘုၤမုၢ်မုၢ်မဲကဟးဂီၤကွံၣ်န့ၢ်ပုၤဒီး ပကဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်တက့ၢ်အိၣ်တလၢ ဒီးအတၢ်ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံတခါကမ့ၢ်ဝဲဒ် တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်အတၢ်ပံးတၢ်စူ, တၢ်ဆူးတၢ်ဆါဒီးတၢ်သ့ၣ်ဝံၤလီၤဒိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်ဆ့ၣ်မ့ၢ်ဂီၤတၢ်ကတိၤလၢတၢ်သ့ၣ်ဒီးန့ၢ်ဟူညီၣ်န့ၢ်အိၣ်တခါ ကမ့ၢ်ဝဲဒ်မူခိၣ်ကလံၣ်သီၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်အတၢ်လဲၣ်လိာ်သးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပျၢကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်ဒီးပျဲမ့ၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်နီၤဖးဝဲဒ်တၢ်ကသုၣ်ကသံး (ကီၤလၢကျိာ်ကိးလၢ Climate) ဒီးမူခိၣ်ကလံၣ်သီၣ်ဂီၤအဆၢကတီၢ် (ကီၤလၢကျိာ်ကိးလၢ Weather) ဒ်လၢအံၤအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကသုၣ်ကသံးစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲမူခိၣ်ကလံၣ်သီၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်အတၢ်ထီၣ်ယူ လၢအကဲထီၣ်အသးလၢကတီၢ်ယံာ်အဂီၢ် ခိဖျိလၢတၢ်ကိၢ်တၢ်ခုၣ်, တၢ်ဂီၢ်, မူခိၣ်ထံဒီးကလံၣ်သီၣ်ဂီၤအတၢ်လဲၣ်တရံးအသးအယံၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ကတိၤအခိပညီမ့ၢ်ဆ့ၣ်မ့ၢ်ဂီၤတခါမ့ၢ်ဝဲဒ် မူခိၣ်ကလံၣ်သီၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်အတၢ်လဲၣ်လိာ်တၢ်ထီၣ်ယူလၢအနံၣ် (၃၀) အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်လၢမူခိၣ်ကလံၣ်သီၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ် (Weather) တခါမ့ၢ်ဝဲ မူခိၣ်ကလံၣ်သီၣ်ဂီၤအတၢ်လဲၣ်တရံးဒီးလဲလိာ်အသးလၢတနံၤဘၣ်တနံၤ ဒ်လီၢ်ကဝီၤတတီၤဘၣ်တတီၤစ့ၣ်စ့ၣ်အတၢ်အိၣ်သးအိၣ်ဝဲဒ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

လၢပဲကညီပျၢတတၢ်ထူလံၤအတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲန့ၣ် တၢ်နီၤဖးလီၤတၢ်ကသုၣ်ကသံးအကတီၢ်အိၣ်သၢကတီၢ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ကိၢ်ခါ, တၢ်စူခါဒီးတၢ်ဂီၢ်ခါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကိၢ်ခါအလၢတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲလၢဖျၢအါရံၤ (ထုကူၣ်), လၢမးရှၢၣ် (သ့ကီ), လၢအ့ၣ်ဖြၢၣ် (လၢခဲ), ဒီးလၢမ့ၢ်

(ဒုဉ်ညါ), တၢ်စူခါအလါစးထီၣ်အသးဖဲ လါယူ (လါနွံ), လါယူလံ (လါယိး), လါအီကုၣ် (လါခူး), လါဖဲပထွထာ် (ဆံးမုၢ်), ဒီးမ့ၢ်တၢ်ဂီၢ်ခါအဆၢကတီၢ်တခီ စးထီၣ်အသးဖဲလါအီးကထိဘၢ် (ဆံးဆၢ်), လါနီၣ်ဝ့ဘၢ် (လါနီ), လါဒိၣ်ဖဲဘၢ် (လါပျု), ဒီးလါယနူအါရံၤ (သလှၤ) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂. ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သွးထီၣ်ခံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်

မ့ၢ်နပလၢ်ဘၢ်ဒီးဟ်သ့ၣ်ဟ်သးလၢ တနံၣ်ဒီးတနံၣ်န့ၣ်ပတူၢ်ဘၢ်လၢတၢ်ကိၢ်အသဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်. ထံသံးနိသံး, ကလံၤမုၢ်လီၤအါထီၣ်, တၢ်စူဒိၣ်ထီၣ် (တၢ်စူအဖျါဒိၣ်ထီၣ်, စူအဘျီစူလီၤဘၢ်ဆၢ်အဖျါဒိၣ်ဒီးသ့ၣ်ဒီးဖဲလီၤယုၣ်ဒီးသ့ၣ်တဖၣ်), ဟီၣ်ခိၣ်ဟူးအါထီၣ်, ထံဒိၣ်ကၢ်လၢ်အါထီၣ်, နါဝၣ်လီၤအါထီၣ် (ထံချံၣ်ကိၣ်လိၣ်) ဒီးတၢ်ယီၤယုၣ်ထီၣ်အါထီၣ်လၢနအိၣ်နဆိးအလီၢ်အကျဲဒီးတၢ်လီၢ်အဂၤသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးခါ. တၢ်မၤသးဒ်အံၤ တမ့ၢ်ထဲလၢအကဲထီၣ်အသးလၢပဲကညီတဝါထူလံၤအတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒီးကိၢ်ပယီၤတဘျီအံၤအပူၤဘၢ်. မ့ၢ်တၢ်ကဲထီၣ်အသးသကုၤဟီၣ်ခိၣ်ချၢဒီးတဘျီညါန့ၣ်လီၤ. တၢ်တူၢ်ဘၢ်ဒီးတၢ်လဲၤခိဖျိဘၢ်န့ၣ်ဆၢ်တၢ်တတၢ်တနါလၢအမၤအသးဆူၣ်ထီၣ်အါထီၣ်ခိဖျိတၢ်ကသုၣ်ကသံးအတၢ်ဆိတလဲအံၤ ကလီၤဆိလိၢ်အသးလၢထံကိၢ်တဘျီဒီးတဘျီ, ဟီၣ်ကဝီၤဒိၣ်တတီၤဒီးတတီၤ မ့ၢ်တမ့ၢ်ကိၢ်မိၢ်ပျၢ်တဘျီဒီးတဘျီအဘၢ်စၢန့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးပကသ့ၣ်ညါဘၢ်လၢ ဘၢ်မနုၤအယိတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအိၣ်ထီၣ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ် တၢ်ဂ့ၢ်အခိၣ်သ့ၣ်လၢပကဘၢ်နၢ်ပၢ်ဒီးသ့ၣ်ညါအီၤတခီမ့ၢ်ဖဲဒုဉ်ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သွးထီၣ် (လၢကီၤလၢကျိၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢ Global Warming) အဂ့ၢ်အကျိၣ်အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိန့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သွးထီၣ်အံၤ အခိပညီမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကိၢ်တၢ်ခုၣ်အတၢ်လဲၤတရံးသးဒီတခါလၢအအိၣ်ဝးတရံးဝဲဒုဉ်ဟီၣ်ခိၣ်ဖျါအံၤ ကလၢထီၣ်လၢကတီၢ်ပံၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်ဆၢ်တၢ်လဲၤတရံးအသးအသိး, ဟီၣ်ခိၣ်ကလံၤကဟုအံၤ ဖိၣ်တၢ်ယၢ် (စူးယၢ်) ဝဲဒုဉ်မ့ၢ်အတၢ်ကိၢ်တနီၤလၢအဟဲန့ၣ်လီၤဒီးဒုးကလၢထီၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဖျါ ဒ်သိးတၢ်သးသမူဒီးတၢ်မဲတၢ်မါသ့ၣ်တဖၣ်ကအိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤဒီးဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်ကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၢ်ဆၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကလၢထီၣ် ခိဖျိတၢ်ကိၢ်အသဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်ကွၢ်ကွၢ်အံၤ ဟဲကဲထီၣ်အသးမ့ၢ်လၢ မ့ၢ်အတၢ်ကိၢ်လၢအဟဲန့ၣ်လီၤဆူဟီၣ်ခိၣ်လီၤ ဃါယုၣ်အသးဒီးတၢ်သဝံသဝါလၢပုၤကုၤပုၤကညီထုးထီၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ကတၢ်ထီၣ်အသးဖဲဟီၣ်ခိၣ်ကလံၤကဟုအကျါ ဒီးကွၢ်ထီၣ်ကဒါကွၢ်ဆူမူပျီတသ့လၢဘၢ်အယိန့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သွးထီၣ်လၢတမ့ၢ်ဒ်န့ၣ်ဆၢ်အသိးအံၤ ဟဲကဲထီၣ်အသးခိဖျိပုၤကုၤပုၤကညီသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး, တၢ်ကုၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်, တၢ်ဒွဲၣ်လဲးပျၢ်, မ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးလၢအတက့ၢ်လဲၣ်, တၢ်ခုၣ်လၢ်ခုၣ်လ့, တၢ်မၤလဲၣ်ထီၣ်ခုၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ, တၢ်တုၤထီၣ်ကျဲမ့ၢ်ကျဲဘိဖးဒိၣ်, တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဖဲဖိကဟၢ်တၢ်

ဖုံးတိမ်အလီအကျ၊ မှန်ကျို
 ဝဲကွတ်တိတ်ဘုတ်တိတ်ဖိန် ဒီးထံ
 တမာတ်တိတ်ကျိုသုတ်တဖန်
 အံ၊ မလုမလုပျိုကွတ်သုတ်ပျိုတိတ်
 လီတိတ်ကျိုဒိန်ဒိန်မုမု ဒီးမ
 ဟးဂီကွတ်ဟိန်ခိန်အထူးအစီ
 လာအဒီသအဝဲဒုတ်တိတ်ကသုန်
 ကသံးတိတ်ဆိတလဲ အဂီနုန်
 လီ၊ လာနုန်အမဲင်ညါ၊ တိတ်သ
 ဝံသဝါဘုတ်အာဘုတ်သီလာအ
 အိန်ဒီးတိတ်စုတ်တိတ်ပျိုလာပျိုကူ
 ပျိုကူညီထူးထိန်အီလာကလံကျို ခိဖျိုတိတ်ဒွဲင်သိအကလုတ်ကလုတ် (အဒိ၊ လာသွဲင်လး၊ ရှုန်
 နိန်သိ၊ က်သဝံ) လာတိတ်လဲတိတ်ကျ၊ တိတ်သုန်ထိန်ဘိထိန်၊ ဝဲဖိကဟုတ်တိတ်ဖုံးတိမ်အတိတ်လဲ
 တရံးအသး၊ ဒီးမုန်အူအိန်ပျိုသုတ်တဖန်စုန်ကီး မလုထိန်ဟိန်ခိန်အတိတ်ကိတ်သူးထိန်အသဟိန်
 နုန်လီ၊ ခိဖျိုပျိုပျိုကူညီအတိတ်ဟူးတိတ်ဂဲဒ်အံသုတ်တဖန်အလိ၊ ပဟိန်ခိန်အံကလုထိန်ဒီး
 ကိတ်သူးထိန်ရံရံ တုဒုတ်လဲင် ဆိတလဲကွတ်မုခိန်ကလံသိင်ဂီအတိတ်လဲတရံးအသး ဒီးဒုးအိန်
 ထိန်တိတ်ကသုန်ကသံးတိတ်ဆိတလဲနုန်လီ။

၃. တိတ်ကသုန်ကသံးတိတ်ဆိတလဲဒီးတိတ်ဂုန်ကီလာအပိန်ထွဲထိန်အခံသုတ်တဖန်

ဟိန်ခိန် (မုဖျို) လာပဝဲပျိုကူညီ၊ တိတ်မဲတိတ်မါဒီးဆုန်ဖိကိန်ဖိအိန်ဆိးလာအပူတဘုန်
 အံ၊ တိတ်ကသုန်ကသံးလဲလိင်အသးဒ်နုဆုန်တိတ်လဲတရံးအသးအကျိုအိန်တုန်လံလာအပူကွတ်အ
 နုန်လာကထိတဖန်အကထိလံနုန်လီ။ ဒ်ပစံးတိတ်အသိး၊ မုန်တိတ်ကပီသဟိန်ဂံဘါဆဲးလီဘုန်
 ဟိန်ခိန်၊ ဟိန်ခိန် (မုဖျို) တိတ်လဲတရံးမုန်အကျို၊ ဒီးကစါမုန်အူပိးထိန်သုတ်တဖန် ဒုးအိန်
 ထိန်တိတ်ကသုန်ကသံးတိတ်ဆိတလဲဒ်နုဆုန်ဒုတ်အသိးနုန်လီ။ ဘုန်ဆုန်တိတ်ကသုန်ကသံးတိတ်
 ဆိတလဲလာအမလအသးလာပစိဆောကတီ၊ ခိဖျိုဟိန်ခိန်ကိတ်သူးထိန်ကွာ်ကွာ်အံ၊ ဟဲကဲထိန်အသး
 လာပဝဲပျိုပျိုကူညီသုတ်တဖန် အတိတ်ဟူးတိတ်ဂဲဒ်အမုန် တိတ်ထူးထိန်တိတ်သဝံသဝါဘုတ်အာဘုတ်
 သီ လာပျိုဝဲအုန်ဖိသုတ်တဖန်ကီးအီလာဟံင်မဲင်ကလုကလံသဝံ (ကိတ်လာကျိတ်တခီမုန်ဝဲ
 Greenhouse Gases-GHGs) ဒ်အမုန် က်သဝံခိန်ဘိန်ဒုင်အိးစး (CO₂), မံးသု (CH₄), ဒီးနဲး
 ထြိန်အိးစး (N₂O) သုတ်တဖန်ဆုကလံကဟုကျိုအါတလာအလိနုန်လီ။ တိတ်ဂုန်လာတိတ်ထူးထိန်
 ဟံင်မဲင်ထံကလာအကံသဝံဒ်အံသုတ်တဖန်ဆုကလံကဟုအကျိုအါတလာတခီ ဟဲခိဖျိုအသး
 လာပျိုပျိုကူညီအတိတ်ဟူးတိတ်ဂဲဒ်အမုန် တိတ်ဒွဲင်အူသိအကလုတ်ကလုတ် (အဒိ၊ လာသွဲင်လး၊

ရှည်နီၣ်သိ, က်သဝံ) လာတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ, တၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲ, တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ် တၢ်တိၣ်ကျဲၤလၢအတက့ၢ်လဲၣ်, တၢ်မၤပးဂီၤသ့ၣ်ပုၤ, ဒီးမၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးထဲတကလုာ် ဧၤလၢအတက့ၢ်လဲၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဟီၣ်ခိၣ်ကိၢ်သွးထီၣ် လၢအဖးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအံၤ မၤဘၣ်ဒိဘၣ် ထံးတၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢပုၤကူပုၤကညီသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤ, နီၢ်ခိတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢ, မုၢ်ကျိၤ ဝဲၤကွၢ်, တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ, လုလၢ်ထုသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, ဒီးတက တီၢ်ပီၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်သုးလီၢ်သုးကျဲ, တၢ်သဘၣ်သဘၣ်, တၢ်သၣ်ဝံၤလီၤဒိ, န့ဆၢၣ်တၢ်မူ တၢ်အိၣ်ယၢၤဒ်အမ့ၢ် ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးထံနိတၢ်အိၣ်ယၢၤလၢအကဲထီၣ်အသးသက့ၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ချ့ ဒိတဘျီန့ၣ်လီၤ. ဝဲပစိဆၢကတီၢ်အံၤ ပကထံၣ်ဘၣ်, ဖးဘၣ်, နၢ်ဟူဘၣ်ဒီးလဲၤခိဖျိဘၣ် တၢ်က သုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ ခိဖျိထံဒိၣ်နိယုၤ, တၢ်ကိၢ်အသဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်, တၢ်ယီၤဃုထီ, ထံကၢနိ ကၤ, ကလံၤမုၢ်လီၤ, ပီၣ်လဲၣ်ထံပဲအါထီၣ်, တၢ်ဆူးတၢ်ဆါပဲအိၣ်ထီၣ်အကလုာ်ကလုာ်, ဘုယၢ် လီၤ, ဒီးမူခိၣ်စူထံတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်သက့ၤဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢအံၤအိၣ်မူတၢ်မနုၤလဲၣ်

တၢ်ကတိၢ်တၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢအံၤအိၣ်ပညိကအိၣ်အါမံၤအါကလုာ်ဒ်ပုၤနီၢ်တက, ပုၤတဖၣ် တထၢဒီးပုၤတကလုာ်အတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိအလီၢ်အကျဲဒီးတၢ်လဲၤခိဖျိအိၣ်ဝဲအသးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်ဒ် ဘီမုၢ်စၢဖျိကရၢပာ်ဖျါဝဲအသး တၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢနီၢ်နီၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ ပုၤကိးဂၤဒီးဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ် အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢအန့ၢ်ဂံၢ်န့ၢ်ဘၢ, လၢအပူၤဖျးဒီးတၢ်စုၣ်တၢ်ပုၤ, ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်လၢ အိၣ်ပျဲ(လၢလီၢ်) လၢအဝဲသ့ၣ်တနံၤဘၣ်တနံၤအတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤဒီးအတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲဒီးတၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢ

ပုၤလၢအကဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတူၢ်ဘၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအသဟီၣ်ဒီးန့ဆၢၣ် တၢ်တတၢ်တနါအိၣ်ကတၢ်တခိကမ့ၢ်ဝဲဒၣ် ပုၤဖျိၣ်ဖိယာ်ဖိ, ပုၤလီၢ်ကဝိဖိဒီးပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် လၢအအိၣ်လၢခိခိၣ်ပုၤလၢကျိ, ပီၣ်လဲၣ်ကၢ်နံၤ, ကိးခိၣ်, ထံကျိနံၤတၢ်ပၤခိၣ်, ဒီးကစၢ်ကလိဒီး တၢ်လုၢ်တၢ်တြီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ပုၤထူစံာ်ဖဲးဒုးဒီးပုၤမၤမုၢ်မၤဝဲ, မ့ၢ်ပုၤလၢအ လုၢ်အိၣ်အသးသမူဒီးဒီးသန့ထီၣ်အသးဘူးဘူးတံာ်တံာ်ဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢပုၤထူစံာ်ဖဲးဒုးဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် န့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢၤဒ်အမ့ၢ်ထံနိ, သ့ၣ်ပုၤ, ဒီးဟီၣ် ခိၣ်ကပံာ်မ့ၢ်ခိၣ်တယာ်တၢ်အိၣ်ယၢၤနီၢ်နီၢ်တခါလၢတၢ်လဲၤလိာ်မၤပျဲၤအလီၢ်တသ့ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒီးတၢ်ဘျုးတၢ်ဖိၣ်မ့ၢ်ကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သး
 သမုၤအကျဲမိၢ်ပုၤအယံၤ ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအကါဒိၣ် ဒိၣ်
 မးလၢကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လၢကျဲအါမံၤ ဒ်ပစံးတၢ်အသိး လၢပုၤဂ့ၢ်ဝီ, ထံၣ်ဂီၢ်သဲး, န့ၣ်ဆၢၣ်
 တၢ်မူတတၢ, မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်, တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးလုၢ်လၢထူသန့တကယၤန့ၣ်
 လီၤ. ဒိဖျိလၢတၢ်ကုၣ်သ့ၣ်ကုၣ်ဝၣ်, တၢ်ပၤဆျၢရဲၣ်ကျဲၤကမၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၢ်, တၢ်သ့ၣ်ကသံၣ်က
 သီအါတလၢ, ဒီးတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါဒ်အမ့ၢ်
 တၢ်ယီၤယုထီ, ထံလီၤသံးနီၤလီၤသံး, မုၢ်ခိၣ်စူတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး, တၢ်ယုးတၢ်ယၢ်အါထီၣ်ဒီးထံဒိၣ်
 ကၢ်လၢအယံၤ, ဟီၣ်ခိၣ်အထုးအစီသ့ၣ်တဖၣ်လီၤမၢ်ကွၢ်ချ့ မးဒီး တၢ်ဂ့ၢ်ကီလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးဒီး
 တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်အတၢ်ဟးထီၣ်တကယၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ဘီမုၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢအတၢ်မၤနီၣ်မၤယါဒီးထီၣ်တယၢ်ကွၢ်အဘူးကတၢ်အသိး, ပုၤကညီအ
 နီၣ်ဂံၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဘျုးကအိၣ်ဝဲဒ် အကကွၢ်နွံကထိဘျုးန့ၣ်လီၤ. လၢပုၤကညီအကကွၢ်နွံကထိ
 ဘျုးအကျါ, ပုၤကညီအနီၣ်ဂံၢ်အါန့ၢ်ဒီးအကကွၢ်ယိးကယၤခံဆဲးဘျုးအံၤ ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မံၢ်ဒီးတၢ်
 အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်ယံးတၢ်စုၤ ဒီးတၢ်အိၣ်တကူအိၣ်တလၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကညီပုၤကညီအနီၣ်ခိၣ်တၢ်
 လုၢ်အိၣ်သးသမုၤလၢအမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအံၤ ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၤသ့ၣ်တဖၣ်
 အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ကညီဖိခိၣ်ယၤဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျုးစဲကရၢ (ခုၣ်ဝါ) အတၢ်ယုသ့ၣ်ညါဘၣ်
 ထွဲတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲဒီးတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး လၢကညီပုၤတတၢထူလံၤလၢအအိၣ်ဖဲကီၢ်

သူလှပူဘက်ကွာဆာ့ခဲအိသ့တဖၣ်ဖဲအပူကွၢ်စ့န့ၣ်အသိး၊ န့ဆာ့တၢ်တတၢ်တနါလၢအကဲထီၣ်အသးခိဖျိတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲသ့တဖၣ်ပၣ်ယုၣ်ဝဲဒၣ်ဒီး ထံဒိၣ်ဒီးကာ်လၢ၊ တၢ်ယီၤယု၊ ကလံၤမုၢ်လီၤ၊ တၢ်ကိၢ်တၢ်စုတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး၊ ဟီၣ်ခိၣ်ဟူး၊ တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိမၤဟးဂီၢ်တၢ်ဒီးတၢ်ယၢ်လီၤ (ဒွဲၣ်လီၤ၊ ယုၢ်ဟဲ၊ သံမိၢ်ပီၤလီၤ၊ ဩၣ်လီၤ၊ ဘုလၣ်လီၤဝါ၊ ချိၣ်အိၣ်ဘု) သ့တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။ န့ဆာ့တၢ်တတၢ်တနါအံၤသ့တဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကိၢ်တၢ်ခဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်လၢလီၢ်ကဝီၤကညီပုၤတဝါထူလံၤဖိသ့တဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမုၢ်အမ့ၢ်တၢ်သ့တၢ်ဖျးဒီးတၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢတကယန့ၣ်လီၤ။

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအယီၤ န့ဆာ့တၢ်တတၢ်တနါလၢအသဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်ကွၢ်ကွၢ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကိၢ်တၢ်ခဲလၢတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တကယစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ။ ခိဖျိထံဒိၣ်ကာ်လၢ၊ တၢ်ယီၤယုထီၣ်၊ တၢ်ကိၢ်အသဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်၊ ကလံၤဘၣ်အဘၣ်သီ ဒီးထံသံးနိသံး၊ တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်အထူးအစီလီၤစ့ဒီးတၢ်အိၣ်တကူအိၣ်တလၢသ့တဖၣ်အံၤဘၣ်ထွဲလိာ်အသးလီၤလီၤဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအယီၤ မၤဘၣ်ဒိဝဲဒၣ်ပုၤကူပုၤကညီဒီးဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိသ့တဖၣ်အတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ။ တၢ်ဆူးတၢ်ဆါဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဟၢဖၢလူဒီးတၢ်ဘၣ်သးကုသးတၢ်ဆါလၢအဟဲကဲထီၣ်အသးခိဖျိထံဘၣ်အဘၣ်သီ၊ တၢ်အိၣ်လီၤထြးမ့ၢ်လၢတၢ်သ့တၢ်ဖျးတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးခိဖျိတၢ်ယီၤယုထီၣ်ဒီးထံကနိကၤ၊ တၢ်ညၣ်ဂီၢ်တၢ်ဆါလၢအဟဲကဲထီၣ်အသးခိဖျိသ့ပုၤတၢ်လီၤလုၢ်လီၤပျီဒီးထံဒိၣ်နိယုၤ၊ တၢ်သးဘံး၊ သးတၢ်ဆါ၊ ခဲစၢ်၊ ဒီးတၢ်သံတခီပၤ (ကလံၤဖှး) ခိဖျိကလံၤဘၣ်အဘၣ်သီဒီးတၢ်ကိၢ်အသဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်သ့တဖၣ်အံၤ ဘၣ်ထွဲလိာ်အသးဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲန့ၣ်လီၤ။

ကညီပုၤထူလံၤဖိဒီးတၢ်လဲၤခိဖျိလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ

ပုၤထူလံၤဖိလၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီအံၤနာ်ဝဲဒၣ်လၢ န့ဆာ့တၢ်ဘၣ်တုဒီးတၢ်မူတဝါခဲလၢာ်ဘျးစဲလိာ်အသး ဒီးန့ဆာ့တၢ်ဘၣ်တုသ့တဖၣ်အံၤ တခါဒီးတခါဘၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသးယၢ်ပၤယၢ်ပၤလၢအာဲသ့တဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤဒီးတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဒ်န့ၣ်အသိး၊ ပဲပုၤကူပုၤကညီလၢအမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်မူအကျါတကလုာ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ချ့တဘျီအံၤ ပဘၣ်ဒီးသန့ထီၣ်ပသးလၢန့ဆာ့တၢ်ဘၣ်တုဒီးတၢ်မူတဝါအါမံၤ ဒ်ပစံးတၢ်အသိး ကလံၤ၊ ထံ၊ ဟီၣ်ခိၣ်၊ သ့ပုၤဝဲပုၤဒီးတၢ်မူအါကလုာ် လၢပတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤ၊ တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့၊ တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်မုၢ်ဆိးပၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအံၤ ကညီပုၤထူလံၤဖိသ့တဖၣ်သ့ညါနါဟါလၢအဂ့ၢ် လၢမိၢ်စိပာ်စိလံၤလံၤ ဒီးအဝဲသ့တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဒီဆိသး ဒီးတၢ်ကတၢ်ကတီၤဆိသးလၢ တၢ်ကဘၣ်ခိၣ်ဆါကွၢ် န့ဆာ့တၢ်တတၢ်တနါအတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးသ့တဖၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ။ မ့ၢ်တၢ်ဒီဆိဒီးကတီၤဆိသးလၢအဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢ မိၢ်ပာ်ဖဲပုၤလၢသ့တဖၣ်အတၢ်

သွန်ညါနာ်ပါ်ဒီးတံာ်သုတံာ်ဘၣ် ဒ်အမ့ၢ်တံာ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ပါ်မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတံာ်လဲလိာ်ဒီး ယုာ်ကတံာ်ပာ်ဆၢရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢတံာ်အိၣ်ယၤဘၣ်ထွဲ ဒ်မိၢ်လုာ်လံာ်အကျဲအသိး န့ၣ်လီၤ. တံာ်မၤကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢကညီၤပုၤထူလံၤဖိအတံာ်ခိၣ်ဆၢဒီးဒီးဆိအသးလၢတံာ်ကသ့ၣ်ကသံး တံာ်ဆိတလဲလီၤဆိဒ်တံာ် လၢအဝဲသ့ၣ်တံာ်လုာ်အိၣ်သးသမူဒီးတံာ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢတနီၤတခါမ့ၢ်ဝဲ ယုာ်ကတံာ်ရဲၣ်သဲကတီးဒီးပာ်ဆၢရဲၣ်ကျဲၤကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတံာ်ဖဲဒုးဖဲသံၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ. တံာ်မၤအိၣ် စံာ်မ့ၢ်ဂ့ၤဒ်မိၢ်ပာ်ဖိပုၤမၤယုၤတံာ်အဝဲသ့ၣ်အသိး, တံာ်ကတံာ်ကတီးက့ၤထံန့ၣ်ကွၢ်ခံဒီးထံကျိ ထံကွၢ် ဒ်သိးထံနီၣ်တံာ်အိၣ်ယၤအကံာ်အစိကလၢပျဲဝဲအဂီၢ်, တံာ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိတံာ်လၢဒုးပုၤသံၣ် ပုၤဒီးပုၤဒီးတံာ်ပာ်ကီၤယာ်က့ၤဘုဟုဒီးဒုးပုၤတံာ်ချံတံာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တံာ်သ့ၣ်ညါဒီး လုာ်လံာ်ထူသန့သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်တံာ်လၢအဘျးစဲလိာ်အသးဘျးဘျးတံာ်တံာ် ဒီးတံာ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီး က့ၤန့ၣ်ဆၢခိၣ်ယၤဒ်ကျဲၤလၢအယုာ်ကအသိးအယိန့ၣ်လီၤ.

န့ၣ်ဆၢတံာ်တတၢ်တနါလၢကညီၤပုၤတဝါထူလံၤဘၣ်ကွၢ်ဆၢမဲာ်အိၣ်တဖၣ်

တံာ်ကသ့ၣ်ကသံးတံာ်ဆိတလဲအယိ တံာ်တတၢ်တနါအကလုာ်ကလုာ်ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံန့ၣ် လီၤ. ဒ်ပစံးတံာ်အသိး, တံာ်ယီၤယုၤထီ, ကလံၤမ့ၢ်လီၤ, တံာ်ကီၢ်အသဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ်, တံာ်ဆူးတံာ် ဆါဒီးတံာ်ယူးတံာ်ပာ်အါထီၣ်, မ့ၢ်အူအိၣ်ပုၤ, ပိာ်လဲၣ်ထံဟဲအါထီၣ်, ထံလီၤသကၢကိၣ်လိာ်ဖး ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ပံာ်လီၤအါထီၣ်, ထံကျိထံကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤသံးကွၢ်, တံာ်လီၢ်တံာ်ကျဲၤအါတီးယုၤထီ ဒီးကဲထီၣ်က့ၤမဲာ်ပျီ, ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဟူးအါထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအဆၢ ကတီးအံၤလဲလိာ်အသးအယိ န့ၣ်ဆၢတံာ်တတၢ်တနါလွံၢ်ကလုာ်လၢအကဲထီၣ်ညီၤန့ၣ်အသးလၢ ကညီၤပုၤတဝါထူလံၤလၢကီၢ်သူလုၤအပူၤတုာ်ဘၣ်ဒီးကွၢ်ဆၢမဲာ်ဘၣ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တံာ်ယူး တံာ်ပာ်လီၤ, ထံဒိၣ်ကါာ်လၢ, နီၣ်အမံၤလၢအမ့ၢ်နီၣ်မံၤခ့ၤအဝါ, နီၣ်ကီၤလၢသူယုာ်ဒီးနီၣ်အဂၤတ ဖၣ် ဒီးတံာ်ယီၤယုၤထီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တံာ်တတၢ်တနါဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တံာ်ဂ့ၢ်ကီ လၢလီၢ်ကဝီၤကညီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတံာ်လုာ်အိၣ်သးသမူဒ်အမ့ၢ် တံာ်ထူစံာ်ဖဲဒုး ဒီးတံာ် အိၣ်ကူအိၣ်လၢတကပၤန့ၣ်လီၤ.

၁. တံာ်ယူးတံာ်ပာ်လီၤ

ကညီၤပုၤတဝါထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ် အတံာ်လုာ်အိၣ်နီၣ်ခိၣ်သးသမူအခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ် တံာ်ဖဲဒုးဖဲ သံၣ်ဒီးတံာ်မၤအိၣ်စံာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်ခိၣ်တံာ်လုာ်အိၣ်သးသမူဒ်အံၤ ဘၣ်ဒီးသန့ထီၣ်အသး လၢန့ၣ်ဆၢတံာ်အိၣ်ယၤဒ်အမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်, သ့ၣ်ပုၤဝဲပုၤဒီးထံနီၣ်တံာ်အိၣ်ယၤလၢလၢပျဲပျဲန့ၣ် လီၤ. တံာ်ကသ့ၣ်ကသံးတံာ်ဆိတလဲ (မူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတံာ်ဆၢကတီးလဲလိာ်) အယိ, တံာ်ဂ့ၢ်ကီ လၢအမၤဘၣ်ဒ်အဝဲသ့ၣ်နီၣ်ခိၣ်တံာ်လုာ်အိၣ်သးသမူအခိၣ်သ့ၣ်အကျါတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တံာ်ယူးတံာ်ပာ် လီၤဒီးတံာ်မံၤလၢဆၢဖိကီၢ်ဖိန့ၣ်လီၤမၤပာ်ဂီၤအဝဲသ့ၣ်အဒုးအသံၣ်ဒီးစံာ်လီၢ်ပျဲလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်

လီ၊ တၢ်ယုးတၢ်ယၢ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤဒ်အမ့ၢ်ဖွဲၣ်, သံမိၢ်ပီ, ကံၣ်, ယုၢ်, ထီၣ်ဖျံးဖိ (ထီၣ်ပြံး) ဩၣ်,တၢ်ဝါလီ,ဘုပျီၣ်သိၣ်, ဘုဒၢကတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် မၤဟးဂီၤလီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် အတၢ်အိၣ်မိၢ်ပျၢ်ဒ်အမ့ၢ်ဘုဟုအယိ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢအတၢ်ဂ့ၢ်ကီ န့ၣ်လီၤ.တၢ်ဖိလံၤဖိယၢ်အကျိတနီၤမ့ၢ်တၢ်ဖိယၢ်အသိ လၢအဟဲလၢတၢ်လီၢ်အဂၤ လၢလီၢ်ကဝီၤထူ လံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်တထံၣ်ညီၣ်နီၤအီၤဖဲအဝဲသ့ၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအပူၤကွၢ်အိၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်လီၢ်ကဝီၤကညီၣ်ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လဲၤခိဖျိဒီးဟ်ဖျါဝဲအသိး. ယုၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤ အိၣ်ဒီးမၤဟးဂီၤအဝဲသ့ၣ်ဘုအံၤ ဘၣ်ထွဲလိာ်အသးလိၤလိၤဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တၢ်တနါလၢအကဲထီၣ် အသးဒ်အမ့ၢ်ဝဲကလီၤအယိန့ၣ်လီၤ. တၢ်တတၢ်တနါလၢအကဲထီၣ်အသးဒ်အမ့ၢ်ဝဲကလီၤအံၤ ဘၣ်ထွဲလိာ်အသးဒီးတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲဒီးမူခိၣ်ကလံၤသိၣ်ဂီၤတၢ်လဲၤလိာ်အိၣ်ထီၣ်အ ယိန့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤကညီၣ်ပုၤထူလံၤဖိလၢအထူစံၣ်ဖဲဒုးသ့ၣ်တဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်လၢတၢ် ဖိတၢ်လံၤဒီးတၢ်ယုးတၢ်ယၢ်ဟဲန့ၣ်လီၤမၤဟးဂီၤဘုဟုအံၤ ဘၣ်ထွဲလိာ်အသးလိၤလိၤဒီးမူခိၣ်ကလံၤ သိၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ် ဒ်ပစံးတၢ်အသိးတၢ်စူထံအါထီၣ်, တၢ်စူဒိၣ်ထီၣ်ဒီးတၢ်ယီၤယုထီၣ်အကတီၢ် ယံာ်ထီၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.

၂. ထံဒိၣ်နိယုၤ

ခိဖျိမူခိၣ်ကလံၤသိၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်လဲၤလိာ်သးအယိ န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တၢ်တနါဒ်အမ့ၢ်ထံ ဒိၣ်နိယုၤအံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် လၢကညီၣ်ပုၤတတၢ်ထူလံၤလၢအထူစံၣ်ဖဲဒုးသ့ၣ်တ ဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထံဒိၣ်နိယုၤမၤဟးဂီၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်, ကျဲမ့ၢ်ကျဲဘိ, ဟံၣ်ယီ, တၢ်သ့ၣ်တၢ် ဖျးအလီၢ်အကျဲဒီးစံၣ်လီၢ်ပျဲလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဖဲထံဒိၣ်နိယုၤအဆၢကတီၢ်တ ခိမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဆုးတၢ်ဆါအယၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ရၤလီၤအသးလၢကညီၣ်ပုၤတတၢ်ထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အကျိ န့ၣ်လီၤ. မူခိၣ်ကလံၤသိၣ်ဂီၤအဆၢကတီၢ်ဖဲတၢ်ခုၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဒီးထံဒိၣ်နိယုၤအဆၢကတီၢ် တၢ်ဘၣ်အၢ ဘၣ်သီအိၣ်ဝဲဒၣ်အါမးအယိ ပုၤကူပုၤကညီၣ်ဒီးဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဆိးက့ဆါဘိထီၣ်ဝဲဒၣ်ညီ မးန့ၣ်လီၤ.

ဒ်ကညီၣ်ပုၤတတၢ်ထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လဲၤခိဖျိအသိး, ဖဲထံဒိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ကၢ်လၢာ် ဒီးကစၢ်လီၤလၢာ်ကဲထီၣ်ညီၣ်နီၤအသး ဒီးမၤဟးဂီၤဝဲဒၣ်တၢ်ဖဲဒုးဖဲသံၣ်ဒီးစံၣ်လီၢ်ပျဲလီၢ်သ့ၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်သးဒ်အံၤအယိဘုဟုဟးဂီၤအါမး ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီလၢအဟဲပိာ်ထွဲထီၣ်အခံလၢ ကညီၣ်ပုၤတတၢ်ထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်အီၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအတၢ်ယံးတၢ် စ့ဒီးတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢတၢ်ဂ့ၢ်ကီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံဒိၣ်နိယုၤအံၤ မ့ၢ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တၢ်တနါ လၢအလီၤပျဲဒိၣ်မးတခါလၢအမၤအသးအါထီၣ်ဖဲ တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအဆၢကတီၢ်လၢ ပစိးခ့ၣ်ဆၢကတီၢ် ဖဲခံဆံတၢ် (၂၁) ယၢ်ဖျိနံၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

၃. တၢ်ကိၢ်ဒီးတၢ်ယီၤဃုထီ

တၢ်ကိၢ်ဒီးတၢ်ယီၤဃုထီလၢအကဲထီၣ်အသးလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ဖးယံာ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တၢ်ဖးဒိၣ်တခါလၢကညီပုၤတတထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူ ဒီးတၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢလၢအဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ဖဲးဒုးဒဲးသံၣ်ဒီးတၢ်ထူစံာ်ကွးစံာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိတၢ်ကိၢ်ဃုထီအယီၤ, န့ဆၢတၢ်တတၢ်တနါလၢအဂၢၤအမ့ၢ်ဝၣ်ကလီၤ, ဘုဃာ်လီၤ, ယုာ်အိၣ်ဘု, ထံသံးနိသံး, ဆၢဖိကိၢ်ဖိဆိးကုဆါဘီဒီးမ့ၢ်အူအိၣ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ် ပိာ်ထွဲထီၣ်အခံန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢထံဇုာ်နိဇုာ်ဒီး ထံနိလီၤသံးညီအလီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တခါ ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထွၣ်အထူးအစီတဂ့ၤလၢဘၣ်အယီၤ ဘုတဖၣ်သံညီဒီးဆၢဖိကိၢ်ဖိဒ်အမ့ၢ်ကျိာ်ပနာ်လၢတၢ်မၤအိၣ်အီၤလၢတၢ်ထူစံာ်ကွးစံာ်အဂီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဆိကုဆါဘီထီၣ်ညီဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လီၢ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်မိာ်ပုၤဒ်အမ့ၢ်ဘုအံၤ အတၢ်ဟးထီၣ်မ့ၢ်တလၢတလီၢ်လၢတၢ်အိၣ်တၢ်အီၤအဂီၢ်, ဆၢဖိကိၢ်ဖိအိၣ်ဆၢအဂီၢ်, မ့တမ့ၢ်တၢ်ဆါအိၣ်အီၤလၢဟံၣ်ယီၤကျိၣ်စုတၢ်ဟဲန့ၣ်လၢတၢ်သူတၢ်စွဲအဂီၢ်ဘၣ်တခါ တၢ်အိၣ်တကူအီၤတလၢအိၣ်ထီၣ်လၢပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အကျါန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်ကိၢ်ဃုထီအဆၢကတီၢ်, န့ဆၢတၢ်တတၢ်တနါအတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢအဟဲကဲထီၣ်ညီန့ၣ်အသးတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ မ့ၢ်အူအိၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်အူအိၣ်ပုၤအံၤလီၤပျံးဒိၣ်မး ဒီးမၤဟးဂီၤတၢ်အါမံၤအကျါ ပၣ်ယုာ်စ့ၢ်ကီးဒီးပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိတၢ်ဖဲးဒုးဒဲးသံၣ်အလီၢ်အကျဲ, သ့ၣ်ပုၤဝၣ်ပုၤ, န့ဆၢတၢ်အိၣ်ယၤ ဒ်အမ့ၢ်သ့ၣ်ပုၤပနာ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအတမ့ၢ်သ့ၣ်ညၣ် (အဒိ, တၢ်ဒီးတၢ်လၢ, ကွစီကနဲစီ, တၢ်တၢ်တၢ်ပျိာ်, သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်ဝဲ), တၢ်မံၤလၢဆၢဖိကိၢ်ဖိ, ဒီးမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲ, ဟံၣ်ယီၤတၢ်ပိးတၢ်လီၤဒီးတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်, တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤဒီးပုၤကူပုၤကညီအသးသမူဒ်လဲာ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပုထူလံဖိအတၢ်မၤကျဲခိၣ်သ့ၣ် လၢတၢ်ကတဲၣ်ကတီၤဒီးဒီဆိသး လၢတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအဖိခိၣ်

လၢကညီပုထူတထူလံအပူၤန့ၣ် တၢ်သ့ၣ်ညါဒီးလုၢ်လၢ်ထူသန့မ့ၢ်တၢ်ဘျးစဲလိာ်အသး
ဘျးဘျးတၢ်တၢ်ဒီးန့ၣ်ဆၢခိၣ်ယၤန့ၣ်လီၤ. ဖ်န့ၣ်အသး လၢတၢ်ကတဲၣ်ကတီၤဒီးဒီဆိသးလၢတၢ်က
သ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲလၢအဖုးအိၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဆၢခိၣ်တၢ်တတၢ်တနါ လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်
သးသမ့ဒီးတၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢအဖိခိၣ်, တၢ်မၤကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢကညီပုထူလံဖိဆိးကါဒီးသ့အိၣ်တ
ခီ မ့ၢ်ဝဲမိၢ်ပၢ်ဖဲပုလၢပုၤတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံ (မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံ), တၢ်စူၢ်တၢ်နၢ်ဒီးလုၢ်
လၢ်ထူသန့တၢ်သ့တၢ်ဘၣ် ဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤအကျိၤအကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကျဲခိၣ်သ့ၣ်လၢ
ကညီပုထူလံဖိတၢ်ကတဲၣ်ကတီၤဒီးဒီဆိသးလၢ န့ၣ်ဆၢခိၣ်တၢ်တတၢ်တနါလၢအဖဲကဲထီၣ်အသး
ခီဖျိတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်ကွဲးဖျါထီၣ်အိၣ်လၢအဂ့ၢ် ဖ်လၢလၢ်အ
သးန့ၣ်လီၤ.

၁. တၢ်တြီဆၢတၢ်ဖိလံဖိဃာ်

၁.၁. တၢ်မၤသံဘုဃာ်ဒီးန့ၣ်ဆၢခိၣ်အကျဲအသး

လၢတၢ်မၤသံဒီးနီဖျိးကွံာ်တၢ်ဖိလံဖိဃာ်လၢအဖဲအိၣ်ဘုသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, လီၢ်ကဝီကညီ
ပုထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်ဒၣ်သ့ၣ်ဘၣ်ဝဲဘၣ်, သ့ၣ်ထူၣ်ဝဲထူၣ်, သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဲဂံၢ်ဒီးမိၢ်ဂံၢ်သ့ၣ်
သ့ၣ်တဖၣ် ဖ်အမ့ၢ်န့ၣ်ဆၢခိၣ်တၢ်မၤသံတၢ်ဖိလံဖိဃာ်ကသံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ပအူး, ကံာ်
ဘီမဲမ့ၢ်အိၣ်ဘုန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်လဲကျိၣ်န့ၣ်ဘီၣ်ဒီးဟဲက့ၤကျိၣ်ဘျးဝဲဝဲစ့ၣ်ဆိၣ်ဝဲလၢဝဲပီပူၤ, ဖုနၢ်ယုာ်
ဝဲဒၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ် (သ့ၣ်ကိာ်ကွံာ်, သးဟီဆိၣ်), ဟဲဝဲ (၃) သီတုၤ (၅) သီဝဲ ဟးဖုံလီၤဝဲလၢဒုးကျၢ်
ပူၤ, လီၤဆိဒၣ်တၢ်ဖဲ ဘုလီၤသံလီၤဘီအါအလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၁.၂. တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိၣ်တၢ်လၢဒုးပူၤ

ကညီပုထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢအဂီၢ် တသ့ၣ်ဖျးဒၣ်ထဲတၢ်
အိၣ်မိၢ်ပုၢ်ဒ်အမ့ၢ်ဘုတခါခါဘၣ်. လၢအဝဲသ့ၣ်ဒုးပူၤသံၣ်ပူၤန့ၣ် သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်
မ့ၢ်တၢ်ဘီအချံအသ့ၣ်အါမံၤအါကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိၣ်တၢ်ဒ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါထူလံ
ဒီးလုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်ဖံးတၢ်မၤတခါလၢတၢ်ကတဲၣ်ကတီၤဒီးဒီဆိသးလၢတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိ
တလဲအတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘီဒီးအချံအသ့ၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်
ကျိၣ်ယုာ်အိၣ်လၢဒုးပူၤသ့ၣ်တဖၣ်ပၣ်ယုာ်ဒီး, ပုၢ်, သဘၣ်ချံ, မိာ်ဂံၢ်, လုၢ်ဒု, တကိ, တုလုတက့,
န့ၣ်သ့ၣ်, ခိခါ, တကီ, တကီခေၣ်, တကျၢ, တအ့, ခုၣ်, န့ၣ်, လးသ့ၣ်, ယၤ, ဘီဘၣ်, ဘုဒု,
ပထိး, သဘု, နီ, နံၣ်သိ, လုၢ်, ဖံ, နီၣ်ဝီဖိ, ဟီၣ်ဖုံ, ဟီၣ်တၢ်, ဟုပိာ်, ဖိယဲ ဒီးဖိဂီဖိဘီ
အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

၁.၃ ထုအကလုာ်ကလုာ်

ပုထုလံဖိအတံမကျခိာ်သုာ်လၢ တံာ်ယုာ်လီၤဘျါလီၤယုာ်လီၤဒီးတံာ်ဖိတံာ်လံၤဟဲန့ၣ်လီၤ မၤဟးဂီၤဘုတခိပာ်ယုာ်ဝဲဒၣ်ဒီးထုအကလုာ်ကလုာ် ဖဲအမ့ၢ် အူးပိၤ, ကွဲးဒဲး, ကြး, အုာ်တဲာ်, ကဟး, ဝာ်ခိဒီးဒဲးဘိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်လၢတံာ်ဒီသဒါယုာ်အိာ်ဘုတခိ တံာ်ဟးဆဲးလီၤသုာ်တၢာ် လၢဘုကျါဒဲးသိးမ့ၢ်န့ၣ်ဒီးကအိာ်ဟးယုအိာ်အဆၣ်ကစီၢ်လီၤအိာ်ခိးတံာ်ဒီးမ့ၢ်ထံာ်ယုာ်န့ၣ်ကဖိာ်အိာ် ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တံာ်ဟးဆဲးထု, ဒဲး, အူးပိၤလၢဘုကျါဒဲးသိးကဖိာ်န့ၣ်ယုာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတံာ် ဒီသဒါထီာ်လၢအဟဲအိာ်ဘုတခိ, တံာ်စၢလီၤစဲးတံာ်ကံးညာ်, တံာ်ပီၤယုာ်ဒဲးသိးကလံၤမ့ၢ်ဟဲ ကဒဲးဝု ဒဲးပိၤဒီးကမပျံထီာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မ့မ့ၢ်တံာ်ဒီသဒါ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအဒိာ် တကလုာ်ဖဲအမ့ၢ်တၢအူး ဒီးထိးမံတခိ, ဘၣ်တံာ် မၤန့ၣ်သိာ်ဘိာ်ဒီးစၢက ဒိာ်ထီာ်အိာ်ဖဲပုၤကညီ အကွၢ်အဂီၤအသိး, တံာ် ဒုးကထီာ်အိာ်တံာ်ကံး ညာ်လီၤလံၤ, ဒီးတံာ်လဲၤ ပာ်လၢဘုကျါလၢတံာ်မၤ ပျံဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. တံာ်သုာ်စ့ၢ်ကိးဒါက လံၤ, ထံာ်ပိာ်, ဒီးဒဲးဘိး လၢကမၤသိာ်မၤသဲတံာ် ဒီး မပျံဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢ အကဟဲအိာ်ဘုသုာ်တ ဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တံာ် ဆဲးထုဖဲဒိာ်ဒီးဝာ်ခိသုာ် တဖၣ်အံၤဘၣ်တံာ်သုာ်အိာ် လၢ တံာ်ကဒီသဒါကွၢ် ဘုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၁.၄. တၢ်လၢ်ခးသးခး (တၢ်လၢ်အိၣ်ခးသးအိၣ်ခး)

တၢ်လၢ်ခးသးခးမ့ၢ်ကညီပှၤထူလံၤဖိလၢပှၤအမိၢ်လုၢ်လၢ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်တခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢ်ခးသးခးစံးတၢ်န့ၢ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်လၢ်ထီၣ်ဟံၣ်ထီၣ်တၢ်ဆူသံခိၣ်မ့ၢ်ဃါ (တၢ်စိတၢ်ကမိၤအကစၢ်လၢပထံၣ်အိၣ်တသ့ဘၣ်)အအိၣ် ဇီးယုထီၣ်တၢ်လၢထံကစၢ်ကီၢ်ကစၢ်ကစၢ်ကလိကစၢ်အအိၣ် ဇ်သိးကအံးထွဲကွၢ်ထွဲတၢ်ဖဲခးဖဲသံၣ်ဇီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢဒိတနံၣ်ညါအပူၤကမၤအိၣ်ဘၣ်ခးဘျဲအိၣ်ဘျဲအိၣ်ဇီးလၢလၢပျဲပျဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တၢ်ယုသကွၢ်ကညးတၢ်လၢသံခိၣ်မ့ၢ်ဃါအအိၣ်ဇ်သိးကအံးထွဲကွၢ်ထွဲဇီးဆိၣ်ဂ့ၤဆိၣ်ဝါတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်ဇီးဟံၣ်ဖိဃီဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒိဆိသးလၢထံဒိၣ်နိယု

လၢတၢ်ဒိဆိသးလၢထံဒိၣ်နိယုအဖီခိၣ်တခါ, လီၢ်ကဝီကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဆိးကါဝဲဒၣ်တၢ်မၤကျဲခိၣ်သ့ၣ်ခိၣ်ဖျိတၢ်ကတဲာ်ကတီၤက့ၤသ့ၣ်ပှၤဝဲပှၤ ဇ်အမ့ၢ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပှၤတတၢ်သ့ၣ်ပှၤ,တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိတၢ်လၢပှၤပှၤ, တၢ်မၤတၢ်လၢထံဘီကိၣ်ဇ်မိၢ်လုၢ်လၢ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်အသိး, ဇီးဟးဆွဲးဟီၣ်ခိၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုသ့ၣ်က့ၤသးပှၤဒုၣ်ဝဲထုဝဲလၢတၢ်သုတလဲအိၣ်ဆိးဇီးတ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်ဃီသဝီတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

၁. ပှၤတတၢ်သ့ၣ်ပှၤ

လၢကညီပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် “ပှၤတတၢ်သ့ၣ်ပှၤတၢ်မၤ” အံၤ တမ့ၢ်တၢ်ကတီၤအသိသံၣ်ဘျဲတခါဘၣ်. နီၢ်နီၢ်တခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ် ယုၣ်ကတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၣ်သ့ၣ်ပှၤဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢတၢ်မၤအက့ၢ်အဂီၢ်တခါ လၢမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုလၢပှၤသ့ၣ်တဖၣ်မၤတၢ်လံအိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုသ့ၣ်က့ၤသး

ပျာလှညာသွန်တဖန် သူကတီးဒီး
 တြိယာဝဲသွန်ပျာလှညာအါဘိဒ်
 အမာ်တဖဲးတရံးဒုးအကျဲ၊ ဣတန်၊
 ဝန်တန်၊ ကွံတန်တဖန်န့ၣ်လီၤ.
 တာ်တြိယာသွန်ပျာအကျဲဒ်အံတ
 ခီအတာ်ပညိၣ်မာ်ဒ်သိးသွန်ဒိၣ်ဝန်
 ပျာ၊ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးဒုၣ်ဖိညၣ်ဖိအချံ
 အသၣ်အသုတလီၤတူၢ်ကွံၣ်ဒီး
 အဝဲသွန်ကယုအိၣ်သူအိၣ်ဘၣ်ဝဲ
 လာကျဲယုၣ်ကာကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
 ခီဖျိတာ်ကဟုကယာ်ရဲၣ်သဲကတီး
 ဒီးပာဆျာရဲၣ်ကျဲကျဲပျာတဝါသွန်
 ပျာအယိ တာ်ဘျူးတာ်ဖျိၣ်လါလီၢ်က
 ဝါပျာတဝါသွန်တဖန်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်အီၤ
 အိၣ်ဝဲဒုၣ်အါမံၤ ဒ်ပစံးတာ်အသိး
 သွန်ပျာပနံၣ်အတာ်ဟးထီၣ်လါအ
 တမ့ၢ်သွန်ညၣ် ဒ်အမာ်တဖဲးတာ်
 လၣ်၊ တာ်တံာ်တံာ်ပျိၢ်၊ ဒီးကသံၣ်
 ကသီဒီးတာ်အဂၤသွန်တဖန်န့ၣ်လီၤ.

လါလီၢ်ကဝါကညီပျာထူလံၤဖိသွန်တဖန်အဂီၢ် သွန်ပျာပနံၣ်
 အတာ်ဟးထီၣ်လါအတမ့ၢ်သွန်ညၣ်အံၤ ကဲဘျူးကဲဖျိၣ်လါအဝဲသွန်ယုၣ်ကာတာ်အိၣ်ကူအီၤလာတ
 ကပဖျာ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

သွန်ပျာတာ်လီၢ်တာ်ကျဲဒ်အမာ်ကပျာခိၣ်၊ တာ်ဒုဒိၣ်၊ ဒုၣ်မာ်ဘာ၊ တာ်အရူဒီးတာ်လီၢ်လါအ
 ဂၤသွန်တဖန်န့ၣ် မိၢ်ပံၤဖဲသုၣ်ကုသးပျာတဖန်တြိယာအီၤစုၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. အဒိ၊ ဒုၣ်မာ်ဘာလါအ
 မ့ၢ်ထံဖးတြိတာ်လီၢ်တာ်ကျဲသွန်တဖန်န့ၣ် န့ဆၣ်တာ်ဆိတလဲအိၣ်ထီၣ်အခါ (ဒ်ပစံးတာ်အသိးန့
 ဆၣ်တာ်တတာ်တနါအိၣ်ထီၣ်) ကာ်လၢ်ဒီးထံကွးလီၤတာ်သုန့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး, တာ်ဒုဒိၣ်မ့ၢ်
 သွန်ပျာတာ်လီၢ်တာ်ကျဲတခါလါ သွန်ဝန်အထူၣ်ပျာအချံဂုတဖန်ကအိၣ်ထာ် ဒီးအချံအသၣ်တဖန်
 ကရုလီၤအါထီၣ်ဝဲဆုညါကွၢ်ကွၢ် လါတာ်လီၢ်ဂၤကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သွန်ပျာတာ်လီၢ်တာ်ကျဲဒ်အံၤ
 တဖန် မိၢ်ပံၤဖဲလါပျာသွန်တဖန် ဒီသအဒီးတြိအီၤလာတာ်သုတလဲမဟးဂီၤအီၤတဂုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သွန်ပျာဟ့ၣ်ပျာတာ်ဘျူးတာ်ဖျိၣ်အါမံၤအကျါ လီၤဆိဒုၣ်တာ် သွန်ပျာအသနာ်လါဘၣ်ထွဲလိၣ်အ
 သးဒီးတာ်ဒီသအကျဲတာ်ကသုၣ်ကသံးတာ်ဆိတလဲ မ့ၢ်တာ်အရူဒိၣ်လါပကဘၣ်သွန်ညါဒီးကြား
 ပာ်သုၣ်ပာ်သးလါအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတာ်အသိး သွန်ပျာကာယာ်ဒီးမၤဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးဝဲဒုၣ်

တၢ်ကိၢ်တၢ်ခၢ်အတၢ်လဲၤတရံးအသး၊ ဒီသဒၢကလံၤမ့ၢ်ဒီးထံဒိၣ်ကၢ်လၢ်၊ ဒီသဒၢက့ၤဟီၣ်ခိၣ်ညၢ်ထွၣ်အထုးအစီဒီးထံန့ၣ်ကွၢ်ခံသ့ၣ်တဖၣ်၊ စူးသဝံးယၢ်တၢ်သဝံသဝါဘၣ်အဘၣ်သီ (အဒိ၊ ခၢ်ဘိၣ်ဒဲၣ်အီးစဲး) ဒီးဟ့ၣ်ပုၤကလံၤလၢအကဆီၤလၢပကသါအိၣ်အမ့ၢ် အိၣ်စံၣ်ကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤတဝါသ့ၣ်ပုၤအံၤ မ့ၢ်တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤဒီးတၢ်သံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤက့ၤသ့ၣ်ပုၤဝၣ်ပုၤ၊ ဆၢ်ဖိကိၢ်ဖိ၊ ထံကျိထံကွၢ်ဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢလီၢ်ကဝီၤပုၤတဝါတဖၣ်တထၢပၢ်ဖျိၣ်မၤသကိးအိၣ်တပူၤယီၤန့ၣ်လီၤ.

၂. တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိတၢ်လၢပုၤပူၤ

ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢကအိၣ်ဒီးအသုတကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်ပံးတၢ်စုၤတဂ့ၤအဂီၢ်၊ ကညီပုၤတဝါထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်မၤကျဲၣ်ခိၣ်သ့ၣ်လၢအဂၤတဘိ လၢတၢ်ဒီဆိသးဒီးတၢ်ကတီၤဆိသးလၢတၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲတခီ မ့ၢ်ဝဲဒၣ်တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိတၢ်အိၣ်တၢ်ထူၣ်တၢ်ဘိသ့ၣ်တဖၣ်လၢပုၤပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်အထူၣ်အဘိလၢအဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျိအိၣ်လၢပုၤပူၤလၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်အိၣ်ဒီးသ့ၣ်စ့အိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ လၢတၢ်မၤပုၤဟံၣ်ပီၤဖၣ်ကပူၤတၢ်လိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ပၣ်ယုၣ်ဒီးယၢ်မံၤတံၢ်၊ မၢ်အံး၊ လၣ်ဖး၊ ဒီးတန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ၊ သ့ၣ်ပုၤပံၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအမ့ၢ်သ့ၣ်ညၢ်(သ့ၣ်ပုၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤအတၢ်ဟးထီၣ်လၢအတမ့ၢ်သ့ၣ်ထူၣ်ဒီးသ့ၣ်ညၢ်) ဒ်အမ့ၢ်တၢ်တၢ်တၢ်ပျိၢ်၊ တၢ်သၣ်တၢ်ဖျိၢ်၊ တၢ်ဒီးတၢ်လၣ်၊ ကွဲစီကနဲစီ၊ ကသံၣ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်စဲး၊ ဒီးသ့ၣ်ဂံၢ်ဝၣ်ဂံၢ်သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး တၢ်ဆိးကါအိၣ်တပယုၢ်ယီၤဒ်အဝဲသ့ၣ်ဟံၣ်ပီၤဒီးပုၤတဝါတၢ်လိၣ်ဘၣ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.

၃. တၢ်လုၢ်ထံဘီကိၢ်

ထံဘီကိၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်လီၢ်တတီၤလၢပုၤတီတၢ်ယၢ်ထံကျိလၢတၢ်တပျဲယုၤန့ၣ်လီၤ. ထံဆူထံဘီကျိအပူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လုၢ်ထံဘီကိၢ် မ့ၢ်မိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢ်တၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်တခါလၢ တၢ်ယုၤသကွၢ်ကညးထီၣ်တၢ်ဆူသံခိၣ်မုၢ်ယါအအိၣ်လၢတၢ်ကဒီသဒၢဝဲဒၣ်ထံဘီထံတီသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်သိးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါသုတမၤဟးဂီၢ်အိၣ်နီတမံၤတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၄. တၢ်ဆိလီၤပၢ်လီၤဟံၣ်ပီၤဒူသဝီအလီၢ်အကျဲ

ကညီပုၤထူလံၤဖိတကလုၢ်အံၤ အိၣ်ဒီးထူလံၤတၢ်သ့ၣ်ညါဒီးတၢ်သ့ၣ်ဘၣ် လၢတၢ်အိၣ်မ့ၢ်ဒီဆိသးလၢတၢ်ဟးဆွဲးဝဲဒၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ထူလံၤတၢ်သ့ၣ်ညါဒီးတၢ်သ့ၣ်ဘၣ်အကျါတခါမ့ၢ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဆိလီၤပၢ်လီၤဟံၣ်ပီၤဒူသဝီတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲလၢအပူၤဖျဲးဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါအတၢ်ဘၣ်ဒီဘၣ်ထံးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဆိလီၤပၢ်လီၤဟံၣ်ပီၤတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲအကျါ၊ လီၤဆိဒဲၣ်တၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒ်အမ့ၢ်

ဒွန်မုာ်ဘၢ, ဟီၣ်နါဒိ, ဟီၣ်ခိၣ်သဒိၣ်နါဒု, ဟီၣ်ခိၣ်မိ, ဟီၣ်ခိၣ်ဝံဝံဆိၣ်, ဟီၣ်ခိၣ်ထံက့ၣ်ကျိပူ (ဂုာ်သ့ၣ်ဘျိၣ်), ထံန့ၣ်ဟးထီၣ်အကပ, တၢ်အရူဒီးထီၣ်လွံၣ်ပူလီၤကလၢအလီၤသ့ၣ်တဖၣ် တၢ်ကဘၣ်ဟးဆးအီၤလၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်ယီၤဒုသဝီသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၁. ဒွန်မုာ်ဘၢ-မုာ်တၢ်လီၤလၢထံကျိတဘိယီၤပူဖးဒုထီၣ်ဝဲဒီး ကအိၣ်လၢတလီၤဒုခံလီၤဒုဝံ က့ၢ်ပူဆးဖျိၣ်လိာ်က့ၢ်အသးတပူယီၤ

၂. ဟီၣ်နါဒိ-မုာ်တၢ်လီၤတဖၣ်လၢအအိၣ်ဘူးဒီးထံလီၤဆူကပိာ်ကပဒီးတိၤသ့ၣ်ကပိာ်ကပသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၃. ဟီၣ်ခိၣ်သဒိၣ်နါဒု-မုာ်ထံကျိခံဘိတချူးဆးလိာ်အသးဘၣ် အကဆူးန့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်လူၢ်ပျိာ်ဖိတစး, တၢ်လူၢ်ပျိာ်ဖိအံၤ တလူၢ်လီၤအသးဒီးလီၤပၤဝဲကယီၤကယီၤတုၤထံကျိထံဘိဆးလိာ်အသးအလီၤန့ၣ်လီၤ.

၄. ဟီၣ်ခိၣ်မိ-မုာ်ဟီၣ်ခိၣ်တကလုာ်လၢနမုာ်ဟးလၢအဖိခိၣ်အခါမုာ်ဂ့ၤ, နမုာ်ဆ့ၣ်နခိၣ်လၢအဖိခိၣ်အခါမုာ်ဂ့ၤ အသိၣ်မၤအသးဒီးဒီးဟီၣ်ခိၣ်အဖိလၢအိၣ်ဟံၣ်ဘူတလါန့ၣ်လီၤ.

၅. ဟီၣ်ခိၣ်ဝံဝံဆိၣ်-မုာ်ဟီၣ်ခိၣ်တၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢလီၤကံၤဒ်သိးဒီးဝံအဝံလၢတၢ်ကပအလီၤ ဒီးကစၢ်ဘံလီၤဝဲကအိၣ်တဘျူးလီၤဒုဝံ ပၤဝဲဒ်သိးဝံဝံကအိၣ်ဝဲပၤယုာ်ကလၢ မ့တမ့ၢ်ပၤဘံတစးတစးလၢကတြီၢ်ဒး (ဟံၣ်) လၢအဆံ, ဒီးလီၤဘံကဒီးအသိတဘျီ ဘံလီၤဝဲဒိၣ်ဒိၣ်ကလၢကအိၣ်လၢအအ့ၢ်လၢအကယၤဆူအဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

၆. ဟီၣ်ခိၣ်ထံက့ၣ်ကျိ-မုာ်ထံက့ၣ်ကျိဒ်ဂုာ်သ့ၣ်ဘျိၣ်အသိးအယိ တၢ်လီၤအဝဲန့ၣ် လၢတၢ်သ့ၣ်ဟံၣ်သ့ၣ်ယီၤအဂီၢ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ဝဲ မုာ်လၢညီၣ်န့ၣ်ထံယိအကျိဆိတလဲထံပူၤကျိသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

၇. တၢ်အရူ-မုာ်တၢ်လူၢ်ခိၣ် မ့တမ့ၢ်တၢ်ကပလၢပုၤပာ်ကီၤယာ်သ့ၣ်ပုၤအလီၤအကျဲလၢတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိကလုာ်ထီၣ်လုၤလီၤ (ခီထီၣ်ခီလီၤ) အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် သ့ၣ်ပုၤဒိၣ်ဒီးတီၣ်ဝဲဘၣ်ဆၣ်အကပယာ်ပၤတခီန့ၣ် ဒုဘိၣ်လီၤဝဲဒုန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤဝဲအံၤအိၣ်ထီၣ်ရိဒီး ကလံၤမုာ်လီၤမုာ်ဂ့ၤ, လီၤဖျးတၢ်မုာ်ဂ့ၤ ဘၣ်ဝဲတၢ်လီၤဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အါကတၢ်အယိ သ့ၣ်ကံၤဝဲကံၤအိၣ်ထီၣ်အါအါကလဲၣ်သ့ၣ်အယိ တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ဝဲလၢတၢ်ကသ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်ယီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၈. ထံန့ၣ်လီၤဒီးထံဟးထီၣ်အကပ-မုာ်တၢ်လီၤတတိၤလၢထံဝဲဖျိကစၢ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. မုာ်တၢ်လီၤလၢအအံၣ်ဝဲအယိ တဘျီတခိၣ်သ့ၣ်ထူၣ်ဝဲထူၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်မုာ်ဆွံတံာ်အသးန့ၣ် ထံတိၤတအာ်အသးဒီးပုၤမုာ်အိၣ်ဆိးဘူးဒီးတၢ်လီၤဝဲန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးဟံၣ်ခိၣ်လီၤဘျဲဒုန့ၣ်လီၤ.

၉. ထီၣ်လွံၣ်ပူလီၤကလၢတၢ်လီၤ-မုာ်ကစၢ်ကစီထီၣ်ထီၣ်အိၣ်ဝဲတရံးတၢ်တြီၤပူန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤ

ဒ်အံနမုာ်ကိးပသူမုာ်ဂု၊ နမုာ်မသိာ်မသဲတံာ်မုာ်ဂု၊ အသိာ်န့ၣ်ဩကုးဒီးနနာ်ဟူကဒါကုးန ကလုာ်န့ၣ်လီ၊ တံာ်လီၤဒ် ကလံၤသုကလံၤဝီၤဝံးအသး (ကလံၤလီၤတံာ်သု) အယိ ပှသ့ၣ် ကုးသးပှၤသ့ၣ်တဖၣ် န့ၣ်ဝဲထုဝဲလၢတံာ်တ့ဟံာ်တ့ယိတဂုၤဘၣ်န့ၣ်လီ၊

၁၀.ဝၣ်ဘီၣ်လီၤဆူ-တံာ်လီၤလၢကစၢ်ခိၣ်ထံးလီၤဆဲးအသးဒ်သိးကံာ်ခိၣ်ထံး-နမုာ်ထီၣ်လီၤတလုာ် ဝၣ်ဘီၣ်န့ၣ်ကလီၤဆဲးထုဆူၣ်ဆူၣ်ကလံာ်န့ၣ်လီ၊

တံာ်ဒီဆိသးလၢတံာ်ကိာ်ဃုထီဒီးတံာ်ယီၤဃုထီ

မုာ်တံာ်ဒီဆိသးလၢတံာ်ကိာ်ဃုထီဒီးတံာ်ယီၤဃုထီတခီ၊ တံာ်မၤကျဲၤခိၣ်သ့ၣ်လၢကညီပှၤ ထုလံၤဖိမညီန့ၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်မုာ်ဝဲ တံာ်တံာ်မ့ၣ်တံာ်၊ တံာ်ခူၣ်ထံာ်ကျိၤ၊ တံာ်ဒီသးဒီးသံၣ်ခဲၣ်က တံာ်ကုးထံာ်န့ၣ်ကွာ်ခံအလီၤအကျဲ၊ ထံာ်အလီၤ၊ ကပှၤနါထံာ်နါယိၣ်အလီၤ၊ တံာ်ကတံာ်ကတံာ်ကုး န့ၣ်ချဲၣ်ညၣ်ချဲၣ်အလီၤအကျဲဒ်အမုာ်ကွံာ်ကတံာ် (ကွံာ်တၣ်), ဒီးတံာ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဘုပာ်ကီၤသ့ၣ်တ ဖၣ်န့ၣ်လီ၊ တံာ်လၢတံာ်တံာ်မ့ၣ်တံာ်ခံးတံာ်န့ၣ်မုာ်ဝဲ တံာ်ပာ်ပျီမ့ၣ်အူဖၣ်ဆါအကျိၤလၢခးပှၤဒီးသ့ၣ်ပှၤ အဆၢဒ်သိးမ့ၣ်အူသုတအိၣ်လဲးခးပှၤပှၤဒီးတံာ်လီၤအဂၤတဂုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီ၊ တံာ်လီၤဒ်အမုာ်ကိာ် ဘ့ၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် မုာ်တံာ်လီၤတတံာ်လၢတံာ်ကိာ်ဃုထီၣ်ဆူၣ်အယိ မ့ၣ်အူအိၣ်လဲးညီဒီးညီန့ၣ်မၤ အသးန့ၣ်လီ၊

မုာ်လၢထံာ်ကျိၤတခီ၊ အတံာ်ပ ညီၣ်မုာ်ဒ်တံာ်ပာ်ကီၤယာ်ထံာ်နိလၢတံာ်သ့ၣ် တံာ်ပှၤဒီးဘုဟုအဂီၢ် လီၤဆိဒ်တံာ် ဖဲမူ ခိၣ်ထံာ်လီၤဖျၢဒီးထံာ်လၢတလီၤလၢတံာ်သ့ၣ် တံာ်ပှၤအဂီၢ်အဆၢကတံာ်န့ၣ်လီ၊ လီၤကဝီၤ ကညီပှၤထုလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဆိးကါထုလံၤ တံာ်သ့ၣ်ညါဒီးတံာ်သ့တံာ်ဘၣ်လၢတံာ်တ့ထီၣ် ထံာ်ကျိၤ ဒီးတံာ်ပိးတံာ်လီၤလၢအဝဲသ့ၣ်သ့ ညီန့ၣ်အီၤတခီမုာ်ဝဲ လၢ၊ ဝၣ်ဒီးသ့ၣ် သ့ၣ်တ ဖၣ်လၢတံာ်ထုထီၣ်ထံာ်ကျိၤ ဒ်သိးထံာ်သ့ၣ် တဖၣ်ကယုၤလီၤဆူစံာ်လီၤပှၤလီၤကသ့အ ဂီၢ်န့ၣ်လီ၊ တံာ်မၤဂုၤထီၣ် မ့တမုာ်တံာ်တ့ ထီၣ်ထံာ်ကျိၤအံၤ ကညီပှၤထုလံၤဖိသ့ၣ်တ ဖၣ်စးထီၣ်မၤအီၤဖဲ လါအူဖြူ (လါချံ)အ လၢာ် မ့တမုာ် လါမု (ဒုၣ်ညါ) ထီၣ်အဆၢ ကတံာ်န့ၣ်လီ၊

လတ်တီသဒီးသံခွဲကတီးကွေထံနကွဲခံအလီအကျဲသ့တဖၣ်တခီ, ညီနီတံ
ဟူးတံဂဲလတ်မအီသ့တဖၣ်မ့ဝဲ တံမပျီကွဲတံကမ့ကမ့, သ့ဒ့ဝဲဒ့လအကံတံထံ
ယူကျီသ့တဖၣ်, တံသ့သ့သ့ဝဲလတ်ထံကျီကပိကပယ ယံပယံပယ လတ်ကဒီးသဒ
ထံဒိတံကံလံ ဒီးဒီးသီးဒ့ဖိညဉ်ဖိ ဆွဲဖိသဒိဖိအချဲဒီးအစးအသ့ကဟဲအါထီတံဒါကွေ
ဒီးထံနီတံအိတံယာကအါထီတံကွေအဂီန့လီ.

ကညီပုထူလံဖိတဖၣ်အတံပညိကွဲစိလတ်ဒုးအိတံထီတံ ကွဲကတီး မ့တမ့ ကွဲတံ
တခီ မ့တံမကျဲခိသ့တခါ လတ်ပချဲရဲကျဲကွေထံနီတံအိတံယာ ဒီဖျိတံပံကီယံဒီး
တံမအါထီတံကွေဒ့ချဲညဉ်ချဲအစးသ့တဖၣ် ဒီးထံထံနီတံအိတံယာအကံအစီကဂူ ဒီးတံ
အိတံကူအီလတ်ပုထူလံဖိသ့တဖၣ်ကအိတံအဂီန့လီ. လတ်ကဒုးအိတံထီတံကွဲတံအ
ဂီ, လီကဝီပုထူလံဖိသ့တဖၣ်ပံဖိမံသကီးတံတပူယီ လတ်ပံလီတံဆဲတံသ့
တဖၣ်မ့ဂူ, တံကွဲဒုးအိတံထီတံသိတံသိတံဘျဲသ့တဖၣ်အဂီမ့ဂူ ဒီးလုလံထူသန
တံမအကျီအကျဲလတ်ကဘဉ်လုပိမံထွဲအီ စံးတံသ့တဖၣ်န့လီ. တံကတံကတီး
ကွေကွဲကတီး (ကွဲတံ) ကဲဘျဲကဲဖိလံန့ဆဲတံမူတတ, တံမူအါကလုဒီးလီကဝီပုထူ
တံအတံအိတံကူအီလတ်စုကီးန့လီ.

ဘုဖိပံကီ

ဘုဖိပံကီအံ မ့လီကဝီကညီပုထူလံဖိသ့တဖၣ်အတံကတီးဆဲသး ဒီးဒီးသးအ
ကျီအကျဲတခါ လတ်ကသုကသံးတံဆိတလဲအတံဘဉ်ဒိဘဉ်ထံး လတ်ဒုးအိတံထီတံအိ
တံအိတံပံးတံစုအဖိခိန့လီ. မ့
လတ်မ့တံအိတံမံပုတခါလတ်ကဝီ
ကညီပုထူလံဖိသ့တဖၣ်အဂီအယံ,
အဲသ့အိဒီးတံထီးဖိလီသးလတ်
ဒုးအိတံထီတံပုတတံဘုဖိပံကီလတ်
ကီယံဘုဟုဒီးအဲသ့အသုတကွဲ
ဆဲခဲဘဉ်ဒီးတံသံဝံလီဒီး ဒီးတံ
အိတံအိတံကတလတ် လတ်အဟံဖိပိဖိ
ဒီးအပုတတံပုတဂူအဂီန့လီ. လတ်
ကဝီကညီပုထူလံဖိသ့တဖၣ်အဂီ,
ဘုဖိပံကီအံမ့စုလီယုတံတံကျဲဖး
ဒိတခါဒီးအတံပညိခိသ့တဖၣ်ခိ
မ့ဒီးသးတံမဂူထီတံကွေတံအိတံကူ
အီလတ်, တံကသုဒီးသးလတ်ကသုက
သံးတံဆိတလဲ ဒီးမံစုလီတံကီတံခဲ
ဒီးတံဘဉ်ယိဘဉ်ဘျဲ တံတတံတ
နါအိတံထီတံအကတီးန့လီ.

တၢ်ထီၣ်ဒွးတယၢ်ဒီးကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ပါမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤအတၢ်လဲလိာ်

ကညီထူလံၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုလၢပျၢၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့တမ့ၢ်ဒၣ်လဲၣ်ပျၢၤကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ဒီး ပျၢၤအံၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဆၣ်, ခီဖျိအဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤ, တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ, တၢ်သ့ၣ်ညါဒီးလုၢ်လၢ်ထူသန့သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်ဘျးဝဲလိာ်အသးဘျးဘျးတံၢ်တံၢ်ဒီးန့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤအယီၤ အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးထူလံၤတၢ်သ့ၣ်ညါလၢတၢ်ထီၣ်ဒွးတယၢ်ဒီးကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ပါမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်အတၢ်လဲလိာ်ဒီးတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်အိၣ်မူဒီးဆိသးဒီးကတဲၣ်ကတီၢ်ဆိသးလၢထံၣ်ဒိၣ်နိယုၤအဖီခိၣ်, ကညီပျၢၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ပါမူဝဲဒၣ်သ့ၣ်ညါအုၣ်, တအၢၤနၢ်သၣ်ဒီးလၢဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုလၢပျၢၤအတၢ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ပါမူအိၣ်ဝဲအသိး, သ့ၣ်ညါအုၣ်အဖီတဖၣ်ဝဲလီၤအသးမ့ၢ်ထီၤ, တအၢၤနၢ်အသၣ်တဖၣ်မ့ၢ်သၣ်တကူၤတကူၤဒီးလၢဖိတဖၣ်အဖီမ့ၢ်အိၣ်ဖျါလဲၤဂီၤန့ၣ် သ့ၣ်ညါဝဲဒၣ်လၢတၢ်ကတူၤထံၣ်ဒိၣ်နိယုၤန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်လၢကလံၤမ့ၢ်လီၤတခီ, ကညီပျၢၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ပါမူဝဲဒၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဘိၣ်အဖၢလၢသ့ၣ်အတီၤဆူအစိးန့ၣ်ကလံၤတဆူၣ်အါအါဘၣ်. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်လီၤဘိၣ်အဖၢလၢသ့ၣ်ခိၣ်ထံးန့ၣ်ဘၣ်သ့ၣ်ညါလၢကလံၤကဆူၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပျၢၤထူလံၤဖိအတၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ထွဲဒီးမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်တၢ်လဲလိာ်သးအံၤ ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤခီဖျိလၢတၢ်ကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ပါမူဝဲဒၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအလုၢ်အလၢ, သ့ၣ်ဖိဝဲဖိတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စး, တၢ်ဖိတၢ်လံၤအလွဲၢ်ဆီတလဲသး, ဒီးတၢ်ဖိလံၤဖိပၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဆးအဖၢတဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးသ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ထူလံၤအတၢ်သ့ၣ်ညါနၢ်ပၢ်, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, တၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢအဘျးဝဲလိာ်အသးလီၤလီၤဒီးန့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤအံၤ မ့ၢ်တၢ်မၤကျဲခိၣ်သ့ၣ်တခါလၢအဒိဆိသးဒီးမၤဇၢလီၤကွံၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါပၢ်ပနီၣ်ဒီးပၢ်ဒိၣ်ပၢ်ကဲအီၤလၢထံၣ်ကီၢ်ဘီမ့ၢ်ဒီးဘီမ့ၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုတတတလဲခိဖျိလအကဲထီၣ်တၢ်မလိနီၣ်နီၣ်

တၢ်ကတဲာ်ကတီၤက့ၤကွဲးဒီးဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိအချံ

ကညီပုတတထူလံၤ လအအိၣ်ဆိးဖဲကီၢ်မုၢ်ပုၤအသဝီ, လုၤသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတၢ်ယီၤယုထီဒီးထံကနီၣ်ကတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ် ကိးနီၣ်ဒဲးလအပုတတပူၤန့ၣ်လီၤ. န့ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလအဝဲသ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး, တၢ်ထူစံာ်ဖဲဒုးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လအပူၤကွံာ်န့ၣ် ဘုမ့ၢ်တလၢတလီၢ်ဘၣ်တခီ ပုလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ယုအိၣ်ယုအိၣ် ဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိလအယံၤမုၢ်လိာ်ကျိ လအတၢ်မပုၤက့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လအဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲအပူၤကွံာ်စ့နီၣ်န့ၣ် ခိဖျိလအတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဒိဘၣ်သဟီၣ်ဒ်အ မ့ၢ်တၢ်ယီၤယုထီဒီးတၢ်ကီၢ်အသဟီၣ်ဆူၣ်ထီၣ် ဒီးတကတီၢ်ပီတၢ်ယုအိၣ်ယုအိၣ်ဒ့ၣ် ဖိညၣ်ဖိတလအခးအယီ ထံကျိသ့ၣ်တဖၣ်လီၤသံးဒီးဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အနီၣ်ဂံၢ် နီၣ်ဒုးဆံးလီၤစ့လီၤဝဲဒ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. စိဖိကီၢ်, လအမ့ၢ်ပုၤမအိၣ်စံာ်ဖဲကီၢ်မုၢ်ပုၤအသဝီ အံၤတဲဖျါဝဲအသိး, “ဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုးစ့လီၤကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ယံၤ မုၢ်လိာ်ကျိအံၤ မ့ၢ်ထံကျိတဘိလအမလၢပုၤပဝဲပုၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ် ဖၣ်ကပူၤတၢ် လိာ်ဘၣ် ဒီးဟ့ၣ်ပုၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လအန့ၢ်ဂံၢ်န့ၢ်ဘါန့ၣ်လီၤ”. လအတၢ်ယုၣ်လီၤဘျါ လီၤကွံာ်ထံနီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ဒီးတၢ်ယီၤယုထီအဂီၢ်, ပုလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကူၣ်လိာ်တၢ် ပိာ်သကိးဒီးဆၢတဲာ်ဝဲလၢ ကဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွံာ်တၢ် (တၢ်ကတဲာ်ကတီၤက့ၤဒ့ၣ်ချံညၣ်ချံ) ဒီးတၢ်မဆူၣ်ထီၣ်ဒီးမဂ့ၤထီၣ်က့ၤတၢ်ပဆ့ၢ်ရဲၣ်ကျဲထံန့ၣ်ကွံာ်ခံသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တချးဒဲးလအတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွံာ်တၢ်ဒဲးဘၣ်န့ၣ် ပုထူလံၤဖိဖဲကီၢ်မုၢ်ပုၤအသ့ၣ် တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်လိာ်အိၣ်သကိး, တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိာ်ဒီးမတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ရိဖျိၣ် အဘျီတဖၣ်အဘျီ ဒီးဂဲၤစံးဂဲၤကတီၤတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ယး ယံၤမုၢ်လိာ်ကျိအံၤအရ့ဒိၣ်လအပု လီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ ဒီးတၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လအတကပၤဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ် န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ကူၣ်လိာ်လအတၢ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွံာ်တၢ်အဆၢကတီၢ် ပုလီၢ်ကဝီၤ ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကွဲးဟ်လီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျါ, တၢ်ဟ်ပနီၣ်ကွံာ်တၢ်အဆၢ လအတၢ်ယု အိၣ်ယုအိၣ်ဒ့ၣ်ဖိညၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်ဘျါဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကူၣ်သ့ၣ်ကူၣ်ဝဲတသ့ဘၣ် အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျါအံၤကဆူၣ်ဒီးအစိကမိကအိၣ်အဂီၢ်, ပု လီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘျါတၢ်ဘါတၢ် ဒီးဒ့ၣ်လီၤဘိးလီၤတၢ်ဒ်မိၢ်လုၢ်လၢဒီးခရံၣ်ဖိအ

တၢ်စ့ၢ်တၢ်နၢ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အသိး ဝဲတၢ်အိးထီၣ်ကွံတၢ်အတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဝံၤအလီၢ်ခံၣ် ပှၤလီၢ်ကဝီၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တပူၤ ဃီၤလၢတၢ်သ့ၣ်လီၤသ့ၣ်ဝၣ်ဖဲထံကျိၣ်ကၢၢ်နံၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်မုၢ်ပှၤဒၣ်ကွံတၢ်အံၤ တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အိၣ်ဖဲ (၂၀၁၁) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. အပူၤကွံၣ်တချုးဒီးလၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွံတၢ်ဒီးဘၣ်အခါ ယံၤမုၢ်လိာ်ကျိၣ်အံၤ ဘူးတၢ်မးကလီၤသံးယုထးဒုးန့ၣ်လီၤ. ဝဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွံတၢ်အလီၢ်န့ၣ်, တၢ်သ့ၣ်အါထီၣ်က့ၤသ့ၣ်ဝၣ်ဒီးတၢ်ကတဲာ်ကတီၢ်က့ၤထံနၢ်ကွၢ်ခံၣ်ဒီးဖဲ (၃) နံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံၣ် ဒုးဖိညၣ်ဖိ ဆဲၣ်ဖိသဒိၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဟဲအါထီၣ်က့ၤဝဲဒၣ် ဒိဖျိထံနိတၢ်အိၣ်ယၤသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးကဒါက့ၤအယိန့ၣ်လီၤ.

ဒိဖျိတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကွံကတီၢ် (ကွံတၢ်) အယိ တၢ်ဘၣ်ဘျုးဘၣ်ဖျိၣ်လၢပှၤလီၢ်ကဝီၤဖိအတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူဒီးတၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢ အိၣ်လၢပှၤထူလံၤဖိဖဲကီၢ်မုၢ်ပှၤဒၣ်အသိးအဂီၢ်တကးဘၣ်အမဲၣ်ညါ ကဲထီၣ်တၢ်ကွၢ်လိဒိဂ့ၤတဲာ်ဘၣ်တခါလၢ ငူသဝီခိၣ်ယၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. စီၤဖိကီၢ်ဟ်ဖျိထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢ, “ငူသဝီခိၣ်ယၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဟဲကွၢ်ကိပတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ, စုလီၢ်ခိၣ်လီၢ်ဒီးဒုးဖိညၣ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲၤနီၢ်နီၢ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်က့ၤကွံကတီၢ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအဒူအသဝီန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်အါထီၣ်က့ၤသ့ၣ်ဖိဝၣ်ဖိလၢထံကျိၣ်ကၢၢ်နံၤဝးန့ၣ်လီၤ. ဒီးမၤစ့ၢ်ကိးတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါတၢ်ဒီးဒုးလီၤဘိးလီၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ ဒ်ပမၤအသိးလၢတၢ်ဒီသဒါက့ၤကွံကတီၢ်ဒီးဒုးချံညၣ်ချံအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ”.

တၢ်ကွဲးကျၢ်တၢ်

တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ ဇီးန့ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါအတၢ်ပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ထံၣ်အီၤအမ့ၢ်န့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢတၢ်ဂ့ၢ်ကီတခါဇိတသ့ၣ်, မ့ၢ်တၢ်လၢအတၢ်ဇီးပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လၢပစိဆၢကတီၢ်ခဲအံၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤကိးဂၤဒဲး, လၢအပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဇီးကညီပုၤတတၢ်ထူလံၤသ့ၣ်တဖၣ်, အိၣ်ဇီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကအိၣ်ဘၣ်အိၣ်ဘၣ်ကူကူလၢလၢ, ဇီးန့ၢ်ဘၣ်ထံၣ်နိလၢအကဆီ, ကလံၤလၢအကဆီဇီးပုၤဖျဲးဇီးတၢ်စ့ၣ်တၢ်ပုၤ, ဇီးဟံၣ်ယီတၢ်အိၣ်ကဒုဇီးတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်အကျဲးဘၣ်ဘၣ်ဘၢဘၢလၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, တၢ်အိၣ်မုၢ်ဆိးယၢဇီးတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီပုၤတတၢ်ထူလံၤအလုၢ်လုၢ်ထူသန့အါမံၤဇီးန့ဆၢၣ်တၢ်မူအါကလုၢ် မ့ၢ်တၢ်လၢအအိၣ်ဝဲဘူးလိာ်အသးဒိၣ်မး ဇီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးယုၣ်ကတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် ဇီးတၢ်ပၤဆုၣ်ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်အခိၣ်တယၢ်န့ၣ်လီၤ. ကညီပုၤတတၢ်ထူလံၤအတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲး, နီၢ်ခိၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူ, ဇီးလုၢ်လုၢ်ထူသန့တၢ်မၤအကျိၤအကျဲးလၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်က့ၤမိၢ်ပၢ်ဖဲပုၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲး, သ့ၣ်ဒိၣ်ဝၣ်ပုၤ, ထံၣ်ကျိထံၣ်ကွၢ်, ဒုၣ်ဖိညၣ်ဖိဇီးဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိအလီၢ်အကျဲးသ့ၣ်တဖၣ်လၢမိၢ်စိပၢ်ယုၣ်လံၤလံၤအံၤ တမ့ၢ်ထဲလၢအကဲဘျုးလၢအဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤဒ်ပုၤတဖု ပုၤတကလုၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျုးအံၤအဂီၢ်ဇိဘၣ်. တၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲးဇီးမိၢ်လုၢ်ပၢ်လၢတၢ်ဖံးတၢ်မၤကျိၤကျဲးသန့အံၤသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်နီၣ်ဝံၣ်ခံတခါလၢအဘျုးလီၤကွၢ်တၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအတၢ်ဂ့ၢ်ကီ ဇီးတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဇီးကဲဘျုးကဲဖျိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒိတဘျုးညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢကညီတတၢ်ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, သးလၢအတူၢ်တၢ်န့ၢ်ခိၣ်ကဲ ဝဲတၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဇီးန့ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါခိဖျိတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအံၤ အဂီၢ်အိၣ်စဲၤလီၤအသးလၢထူလံၤတၢ်သ့ၣ်ညါဇီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢတၢ်ဒိသးဇီးတၢ်ကတီၢ်ဆိသး ဒ်န့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢအတၢ်လဲလိာ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံးယၢ်ကၢယၢ်ဇီးမၤမူထီၣ်က့ၤ မိၢ်ပၢ်ဖဲပုၤလၢပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤ, အတၢ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤအကျိၤအကျဲးဇီးလုၢ်လုၢ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤ လၢတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၢ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်, သ့ၣ်ပုၤဝၣ်ပုၤ, ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိ, ထံၣ်န့ထံၣ်ကျိဇီးန့ဆၢၣ်တၢ်အိၣ်ယၢသ့ၣ်တဖၣ်အံၤကဲထီၣ်တၢ်ကွၢ်လိဒိဂ့ၤတဲာ်ဘၣ်တခါလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါဟံးပနီၣ်ဒီးဟံးဒိၣ်ဟံးကဲအီၤလၢထံၣ်ကီၢ်ဘီမ့ၢ်ဒီးဘီမ့ၢ်စ့ၢ်ဖျိၣ်ကရၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပျာထူလံဖိလောဟီၣ်ခိၣ်တဘ့ၣ်အံၤနၣ်ဝဲဒၣ်လၢ န့ဆၢၣ်တၢ်ဘၣ်တ့ၣ်ဒီးတၢ်မူတဝါခဲလၢၣ်န့ၣ်ဘျးစဲလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိပဝဲကညီပျာထူလံဖိတဖၣ်ပတၢ်မၤကျဲခိၣ်သ့ၣ်ခီဖျိတၢ်ဒီဆိသးလၢတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ် **တၢ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ကျီတၢ်လၢဒုးပူသံၣ်ပူ**, တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤသ့ၣ်ပျာဝၣ်ပျာ, တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤထံနၣ်ကွၢ်ခံ, တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကညီပျာတဝါစုလီၤဃုာ်ဘုဖိဟံကီၤ, **တၢ်ထီၣ်ဒုးဒီးကွၢ်နီၣ်ကွၢ်ယါမုခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤ**ဒီးအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ထူလံအတၢ်သ့ၣ်ညါနၢ်ဟံ, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, တၢ်အိၣ်မုအိၣ်ဂဲၤအကျိအကျဲဒီးတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူလၢအဘျးစဲလိာ်အသးလီၤလီၤဒီးန့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤအံၤ မ့ၢ်တၢ်မၤကျဲခိၣ်သ့ၣ်တခါလၢအဒီဆိသးဒီးမၤစုလီၤတၢ်ကသုၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲ လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါဟံပနီၣ်ဒီးဟံဒိၣ်ဟံကဲအီၤလၢထံကီၢ်ဘီမုၢ်ဒီးဘီမုၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆဲးကျိးဒီးလံာ်ဒါးနီၣ်ဂံၢ်
P.O. Box 204, Prasing Post Office
Muang, Chiang Mai, Thailand 50205
Website : www.kesan.asia
Email : info@kesan.asia
<https://www.facebook.com/KarenEnvironment>